

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Eva Horňáková

Metodická příručka knihařství pro volný čas dospělých

Olomouc 2019

vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.

Prohlášení

*Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma **Metodická příručka knihařství pro volný čas dospělých** jsem zpracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.*

Souhlasím s tím, aby práce byla uložena v knihovně Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne 1. dubna 2019

.....

Eva Horňáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za odborné vedení, spolupráci a cenné rady, které mi poskytovala při jejím zpracování.

Velké poděkování patří rovněž mé rodině za veškerou podporu a pomoc v době mého studia.

Anotace

Práce je zaměřena na tvorbu metodické příručky pro volný čas dospělých v knihařském oboru. V teoretické části je vymezeno celoživotní vzdělávání, vzdělávání zájmové, tvorba učebního textu a dějiny knihařství. Praktická část 1. uvádí knihařské materiály a praktická část 2. udává technologické postupy knihařských výrobků.

Klíčová slova

Celoživotní vzdělávání, zájmové vzdělávání, volný čas, tvorba učebního textu, dějiny knihařství, knihařské materiály, technologické postupy, knihařské výrobky.

Abstract

The bachelor's thesis is focused on creating methodical manuals for leisure adult type setting industry. The theoretical part defines lifelong education, interest education, creation of textbook and history of bookbinding. Practical part1. lists bookbinding materials and practical part 2. presents technological procedures of bookbinding products.

Keywords

Lifelong Learning, Leisure Education, Leisure Time, Creating a Textbook, History of Bookbinding, Bookbinding Materials technological procedures, bookbinding products.

Obsah

Úvod	8
1 Celoživotní vzdělávání	9
1.1 Zájmové vzdělávání	12
1.2 Trávení volného času	15
2 Tvorba učebního textu	20
2.1 Zásady psaní studijního textu	22
3 Dějiny knihařství	25
3.1 Románské období	25
3.2 Gotické období	26
3.3 Renesanční období	28
3.4 Barokní období	29
3.5 Rokoková knižní vazba	30
3.6 Klasicismus	30
3.7 Knižní vazba v 19. století	31
3.8 Knižní vazba ve 20. století	32
4 Praktická část, I. část	33
4.1 Knihařské materiály – papír, karton, lepenka	33
4.1.1 <i>Papír</i>	33
4.1.2 <i>Karton</i>	34
4.1.3 <i>Lepenka</i>	34
4.1.4 <i>Pergamen</i>	35
4.1.5 <i>Kůže</i>	35
4.1.6 <i>Textilní materiály</i>	35
4.2 Lepidla	36
4.2.1 <i>Rostlinná lepidla</i>	36
4.2.2 <i>Živočišná lepidla</i>	37

4.2.3 Syntetická lepidla.....	37
5 Praktická část, II. část	38
5.1 Téma: Ručně zušlechťované knihařské papíry	38
5.1.1 Škrobové papíry.....	39
5.1.2 Lihové papíry.....	40
5.1.3 Olejové papíry	40
5.1.4 Mramorované papíry na odvarech.....	42
5.2 Téma: Papírové dárkové tašky.....	44
5.3 Téma: Skládací krabičky	45
5.4 Téma: Sestavované krabice	48
5.4.1 Sestavovaná krabice s víkem zvlášť.....	49
5.4.2 Sestavovaná krabice s víkem společně	51
5.5 Téma: Kazety.....	52
5.6 Téma: Dózy	55
5.7 Téma: Vazba památníků	57
5.8 Téma: Alba	59
5.8.1 Album bez hřbetníku	62
5.8.2 Album se hřbetníkem	63
5.8.3 Alba se hřbetníkem zvlášť.....	64
Závěr.....	65
Prameny a literatura	66
Seznam obrázků.....	68

Úvod

Posledních osm let jsem byla zaměstnaná jako učitelka odborného výcviku a odborných předmětů pro obor knihař. Toto umělecké řemeslo je mi velmi blízké a věnuji se mu i ve svém volném čase.

Cílem mé práce je sestavit metodickou příručku s podrobnými návody pro čtenáře, kteří se zabývají nebo by se mohli zabývat knihařským oborem. Chci se podělit o své poznatky a zkušenosti z tohoto oboru s dospělými, kteří mají tvůrčí mysl a šikovné ruce. S lidmi, kteří se nebojí i v pokročilejším věku začít se věnovat, pro ně novému, zatím třeba nepoznanému druhu ruční práce. Tvůrčí práce je pro ně radostí, relaxací a odpočinkem. Chtěla bych čtenáře zaujmout různými možnostmi knihařského řemesla. Seznámit je podrobně s používanými technikami a materiály, a především jim dát podrobné návody na výrobu různých typů výrobků. Nabídnout jim podrobné návody, s jejichž pomocí by si dokázali vyrobit něco ze široké škály kartonážních výrobků a knižních vazeb.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické se věnuji celoživotnímu vzdělávání a trávení volného času. Chtěla bych čtenáře seznámit s možnostmi, které se jim nabízí v různém věku, potřebné pro jejich uplatnění a realizaci. Ve druhé kapitole se věnuji tématu trávení volného času a možnostem. V další kapitole se zabývám cílovou skupinou, kterou jsem si vybrala. Dospělí a mládež od patnácti let, kteří se věnují tvůrčí práci pro relaxaci, zábavu.

V praktické části se definuji technologické postupy a návody knihařského oboru.

1 Celoživotní vzdělávání

Základním cílem celoživotního vzdělávání je vytvoření dobře fungující společnosti, dostatečného množství kvalitních pracovních míst a větší sociální soudržnost v Evropské unii. Program celoživotního vzdělávání podporuje spolupráci mezi vzdělávacími institucemi v celé Evropě. V neposlední řadě připravuje účastníky programu k úspěšnému budoucímu působení na trhu práce. Ve všech zemích je vzdělávání dospělých považováno za základní důležitý prvek životního procesu. V těch rozvinutých je charakteristické, jak je vzdělávací systém přizpůsoben potřebám jednotlivců a společnosti ale také ekonomiky. Změnou její struktury se mění poptávka po znalostech a dovednostech. V procesu celoživotního vzdělávání jde o jejich získávání během celého života. Má za cíl tyto znalosti a dovednosti zlepšovat a rozšiřovat v oblasti občanského, osobního, sociálního a profesního rozvoje. Vychází ze skutečnosti, že každý jedinec je nucen kvůli neustále měnícím se okolnostem přizpůsobit. V osobním životě, na pracovišti i ve společnosti.¹

Předpokladem pro úspěšnou zaměstnatelnost jednotlivců a zvýšení jejich konkurenceschopnosti na trhu práce je právě celoživotní vzdělávání. Slouží také jako základ k dosažení individuálního potenciálu a je důležitou součástí aktivního občanství. Vzdělávací strategie zavádí celoživotní učení jako princip, na kterém je založena věda, technika – inkluzivní vzdělávání. Celoživotní učení je program Evropského společenství a vede přes oblast formálního, neformálního a informálního vzdělávání. Podle průzkumů se před třemi lety se do těchto programů celoživotního na vysokých školách zapojovalo 52 tisíc lidí, ale loni jich už bylo téměř 69 tisíc. Do kurzů celoživotního vzdělávání se hlásí nejčastěji studenti ve věku od 25 do 35 let. Velkou výhodou těchto kurzů je, že za poměrně krátkou dobu je zde možné získat znalosti a dovednosti určitého oboru. Největší zájem o ně zaznamenáváme u žen. Hlásí se především na praktické předměty jako je účetnictví, marketing, programování nebo právo. Největší oblibu získávají cizí jazyky, muži se zajímají v první řadě o IT.

---

¹ PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele.*

Vysoké školy nezapomínají ani na zájem seniorů. Každý občan, který dosáhl důchodového věku, nebo držitel průkazu pro zdravotně postižené osoby se může stát posluchačem univerzity třetího věku. Kvůli kvalifikaci, zručnosti, preciznosti a schopnosti pružně reagovat v nenadálých situacích, byla podle ní v posledních letech ceněna česká pracovní síla.²

Možností k doplnění vzdělání, je v dnešní době nepřeborné množství. Pro zaměstnavatele je dnes důležitá znalost cizích jazyků a není nic snazšího než si najít kurz. Jen finanční otázka může být problém. Ceny kurzů jsou velice rozdílné. Doporučují se ty zahraniční, které jsou efektivnější ale mnohem dražší. Kromě různých kurzů je nakloněn studiu otevřený školský systém. Vstříc pracujícím vycházejí školy střední i vysoké, které berou v úvahu možnosti, které má pracující člověk. Například distanční formy vzdělávání neboli E-Learning, který probíhá převážně prostřednictvím informačních technologií. Délka tohoto vzdělávání je maximálně o jeden rok delší než doba vzdělávání v klasické denní formě. Pro učně je ideální možnost zkráceného studia, v jehož rámci lze získat druhý výuční list během jednoho roku. Školy mohou uznat všeobecné vzdělání, které je společné, a další studium věnují pouze odborné stránce.³

Velké množství středních škol dnes poskytuje rekvalifikační kurzy pro dospělé. Jejich cena se liší podle materiální náročnosti. Podstatné při výběru je, zda mají odpovídající akreditaci ministerstva školství. Také úřady práce nabízejí rekvalifikační kurzy nezaměstnaným občanům. Dokonce je plně hradí, a přispívají na další výdaje s nimi spojené. E-Learning se čím dál více prosazuje i na vysokých školách. Oblíbenější jsou ale stále různé druhy dálkového studia a formy večerního studia, kam studenti dochází několikrát týdně v odpoledních a večerních hodinách. Časté jsou kombinace různých typů forem vzdělávání. Se silnou vůlí a volným přístupem k informacím na internetu se lze vzdělávat i doma. Je ale nutné informace třídit a reálně hodnotit.

Lidé s přirozeným zájmem o okolí a společnost mívají nejsilnější vnitřní motivaci ke vzdělávání. Nejčastěji ti mladší a ambiciózní, kteří chtějí uspět

---

² PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele.*

³ STRAKOVÁ, Jana a Arnošt VESELÝ. *Předpoklady úspěchu v práci a v životě: výsledky mezinárodního výzkumu dospělých.*

ve svém profesním životě. Vnější motivací k dalšímu vzdělávání je především ztráta zaměstnání nebo i nejistota v pracovním procesu.⁴

Lidé zabezpečení, vysoce pracovní vyčerpání a také ti, kteří fungují ve stabilní pracovní pozici, mají celkově nejnižší motivaci k jakémukoliv dalšímu vzdělávání. Podobně jsou na tom ženy zabezpečené manželem, kdy jejich největší prioritou je rodina. Nízká motivace je často také u zaměstnanců, pro které je nutné školení pracovní povinností. A v neposlední řadě u starších lidí, kteří nejsou schopni nebo ochotni vynaložit finanční nebo časové náklady. Obecně lze konstatovat, že nízká motivace k dalšímu vzdělávání může mít různé důvody. Nejčastěji je to nedostatek času, financí, nízká vnitřní motivace ale také malá informovanost o nabídce vzdělávání, nedůvěra v efektivnost a obavy z náročnosti vzdělávání. Mezi nejvíce ohrožené skupiny lidí, kteří se nechtějí nebo nemohou z různých důvodů dále vzdělávat, bychom mohli zařadit sociálně slabé, kteří mají nedostatek motivace a necítí další potřebu studovat. Často jim v tom navíc brání nedostatek financí.⁵

Mezi dalšími jmenujme zdravotně postižené, národnostní menšiny, mentálně postižené, osoby, které mají důchodový věk – vzdělávání je pro ně náročné, nejsou schopni flexibilně vnímat a sledovat technologický vývoj, cítí nechuť se učit nové věci. Matky na mateřské dovolené, kterým často brání v dalším vzdělávání nedostatek financí a času, nízká flexibilita. Nejobvyklejšími účastníky, kteří se zapojují do dalšího vzdělávání, jsou lidé výrazně mladší, do 25 let nebo naopak starší 60 let. Nejčastěji osoby s vyšší úrovní vzdělání. Vybírají si obvykle humanitní nebo ekonomické zaměření. Často jsou to aktivní a samostatní jedinci, kteří chtějí dále rozvíjet svou osobnost. Je patrné, že tito účastníci fungují ve většině případů ve stabilní rodinné situaci a stálém pracovním prostředí. Převážně jsou to ženy, s výjimkou těch na mateřské dovolené. Účastníky dalšího vzdělávání jsou také převážně lidé z větších měst, kteří si patrně uvědomují velice silně hodnotu vzdělání jako základní předpoklad profesního a sociálního úspěchu.

---

⁴ PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele.*

⁵ ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých.*

Organizace, které se zaměřují na vzdělávání dospělých, můžeme rozdělit na ty, které mají vzdělávání na prvním místě, což jsou instituce celoživotního vzdělávání. Vysoké školy, Univerzity třetího věku, Akademie volného času. Dále organizace zabývající se dodatkovou činností – Národní muzeum, knihovny, galerie, planetária a ty které nabízí vzdělávání jako jednu oblast zájmu. Např. kulturní domy, zájmové kroužky nebo zahraniční instituty. Nejvyhledávanější oblasti vzdělávání dnešní doby, jsou bezesporu cizí jazyky, ICT, rozvoj ve vlastním oboru a sportovně kulturní aktivity.⁶

1.1 Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání vykazuje oproti ostatním oblastem jeden důležitý typický znak, a tím je dobrovolnost. Je jedním z mála typů učení, které probíhá bez obav, stresu a nervozity. Výstupem v této oblasti je osvědčení, které slouží především další motivaci nebo posílení prestiže. Každý, kdo se rozhodne, jakkoliv vzdělávat, se rozhodl změnit náplň svého volného času. Jde o rozhodnutí zájmu, svobody výběru, naplnění potřeb, aktivitu. Volný čas je typickou aktivitou zájmového vzdělávání. Jakýkoliv druh vzdělávání je dobrovolný a vyžaduje silnou vnitřní motivaci. Nejčastěji je to potřeba seberealizace, jedná se o individuální potřebu či zájem. Další důvodem je nutnost držet krok s dobou, tlak konkurence na trhu práce nebo ve společnosti. V neposlední řadě má velký vliv tlak médií, módy. Zájmové vzdělávání ruku v ruce s didaktikou volného času musí přihlížet k metodické koncepci podporování a nepřímé aktivace. Ta může být účinná pouze v případě, že bere ohled na předpoklady účastníků a jejich možnosti. „Podle toho, zda se jedná o otevřené, částečně otevřené nebo uzavřené volnočasové situace, objevují se volnočasové principy zcela, částečně nebo jen omezeně“ (Opaschowski 1987, s. 180). Ve volném čase se objevuje vždy některý z následujících principů: dosažitelnost, otevřenost, charakter výzvy, svobodné rozdělení času, nenucenost, možnost volby, rozhodnutí a iniciativy.⁷

⁶ ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*.

⁷ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

Dosažitelnost – má důležitý předpoklad být zastižitelná. Nabídka musí zájemce, účastníka, oslovit a zaujmout. Obětovaná vzdálenost musí zůstat v poměru jistota a nezávislost, iniciace a pohodlí současně. Je jedním z principů didaktiky volného času, který cíleně nabízí ochotu, laskavost, zdar a úspěch. Je nutné rozlišovat mezi dosažitelností aktivně projevovanou, tzn. nelpět příliš na požadavcích a předpokladech a být přítomen. Dosažitelnost může být motivační, například orientace k náklonnosti. Dále prostorová, jako blízkost místa bydliště. Časová, od chvíle otevírací doby k časovému režimu cílových skupin. Dosažitelnost informační, prostřednictvím plakátů, zpráv v novinách nebo rozhlase a jiných informačních prostředků.⁸

Otevřenost – strukturální znak volnočasových orientací. Upřímnost a přímost. Neplánovaný počet účastníků, dostupnost všem. Angažovanost rozdílné věkové i sociální skupiny, které mají různá očekávání a zájmy. Zde pro účastníky neexistuje nic povinného a trestáno sankcemi. Nejde ani o kontrolu výkonů nebo výsledků. K použití otevřenosti, jako vůdčího principu volného času je vyžadována především upřímnost. Nelze zde zahalit pedagogické záměry a cíle.

Charakter výzvy – prostřednictvím čtyř různých forem animace je vzbuzován zájem účastníků. Ten zde vyvolává atraktivní prostředí, zařízení i nabídka. Sociologická forma nabízí stimulační podmínky například města, krajiny, zázemí bydliště, obce, různých organizací, spolků, kostelů, ale také prostředí sociálního, v okruhu přátel, sousedů atd. Materiální forma se zaměřuje na atraktivní zařízení nebo vybavení, ať už sportovní nebo přístrojové. Mediální oblast se prezentuje za pomoci atraktivních sdělovacích prostředků, ale také televize, letáků, plakátů. Objevuje se i působivá veřejně prospěšná práce. Osobní forma se spoléhá na přímé oslovení potenciálních účastníků. Prostřednictvím podnětujících impulsů se pak zvyšuje a zintenzivňuje pobídkový charakter. Alespoň pokud k účasti a prožití nestačí původní popud charakteru výzvy.⁹

Svobodné rozdělení času – každému účastníkovi umožňuje používat a plánovat svůj volný čas podle libosti. Délku trvání činností, její intenzitu, tempo i přestávky si každý jedinec určuje sám. Časová volnost je pak určována jen

⁸ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

⁹ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

rámcově, začátkem a koncem akce. Větší hodnotu, než vlastní cíle má solidarita uvnitř skupiny, kolektivní duch, vzájemné porozumění. Nejvyšší hodnotu je zde možné vidět v sociálně-komunikativní hodnotě volného času. Při realizaci principu o svobodném rozdělení času je podporováno hospodařit si se svým časem sám. Zabraňuje to přetěžování a s rezervami se počítá.

Pravidelná účast není předepsána, ani nařízena, vyplývá spíš z toho, jak atraktivní je aktuální nabídka.

Dobrovolnost – umožňuje akceptování různé motivace i potřeb. Procesy animace ve volném čase jsou možností, vytvořit si schéma chování pro dobrovolnou činnost, pokud je člověk zbaven povinností. Alespoň v případě, kdy se dobrovolný postoj nepodařilo nacvičit v práci ani doma.

Nenucenost – lze interpretovat jako přirozenost. Při trávení volného času dobrovolnými aktivitami, kdy jsme oproštěni od předpisů, konkurenčního boje a nutnosti úspěchu si každý jedinec zkouší a ověřuje, jak moc je přízpůsobivý, komunikativní a v jaké míře je schopen spolupracovat. Navozená situace nabízí spíš otevřenost, pružnost, spontánnost a tvořivost.

Možnost volby – pokud je zajištěna rozmanitost nabídky, která uspokojuje zájmy a potřeby jednotlivce, je ideální příležitostí k volbě mezi dvěma a více možnostmi. Nabídky jako možnosti výběru se mohou objevovat současně, nebo krátce po sobě, s dostatečnou časovou rezervou, aby si účastník svobodně vybral.

Možnost rozhodnutí – obsahuje vždy příležitost, nezávisle se rozhodnout. Každý účastník může podlehnout osobním zájmům, na základě vnitřního rozhodnutí. Pokud někdo může využít možnost rozhodnutí, objevuje se tento vůdčí princip animativní didaktiky.

Možnost iniciativy – dává vždy potencionálním účastníkům šanci být podnikavý, ať už sám nebo s ostatními. Aby člověk uspokojil své potřeby a choval se podle svého přání, musí nejdříve vyvinout vlastní aktivitu. Jeho důvěra v úspěšnost vlastních schopností, předpokladů a připravenosti, roste právě s nabídnutou příležitostí. Na základě volnočasové aktivity se účastníkům nabízí, vyzkoušet si sám nebo v kolektivu řešení úkolů nebo problémů. Při této možnosti se vylučuje nevytíženost ale také přetížení účastníků. Je založena na tom, že všichni budou iniciativní. Všechny formy animace jsou zásadami didaktiky

volného času. Jsou aktivizujícími metodami, které pozitivně ovlivňují tělesný i duchovní vývoj osobnosti a správně rozvíjí její schopnosti a dovednosti.¹⁰

1.2 Trávení volného času

Tak jako všechny ostatní činnosti, i trávení volného času je ovlivňováno a limitováno obecnými faktory, jako je geografické prostředí nebo stupněm rozvoje společnosti. Odvíjí se od charakteristiky každého jedince, na kterou má vliv jeho například společenský status. Tzn. jeho pohlaví, věk, tradice, kultura, rodinného prostředí, jeho zdravotní a rodinný stav. Dalším důležitým vlivem je charakteristika osobnostní, temperament, psychika, struktura jeho zájmů. A v neposlední řadě je každý člověk pod vlivem socioekonomického statusu. Záleží tedy jaké má povolání, kde bydlí, jaké má ekonomicko-materiální zajištění atd. Definice volného času podle Dumazediera: „*Volný čas je komplex aktivit mimo pracovní, společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu.*“¹¹

Literatura zabývající se volným časem často diskutuje o jeho funkcích. R. J. Havighurst se například domníval, že volný čas by měl člověku dovolovat tvůrčí vyjádření osobnosti a mít možnost příjemného prožívání. Respektovat při tom ostatní, mít úctu k sobě samému. M. Kaplan byl přesvědčen, že volný čas má člověku navozovat pocit „nějak k něčemu patřit“. Že je třeba rozvíjet vlastní individualitu, mít v souladu individuální funkce a být sobě i společnosti prospěšný. Úvahy Kaplana a Havighursta doplňují známé funkce volného času. Kompenzace jednotlivých zátěží, rekreace a odpočinek, orientace a informace. Řada sociologů se po léta snažila způsoby jednání ve volném čase uspořádat. Prostřednictvím empirického výzkumu jednotlivé činitele analyzovat podle účinnosti. Odborná literatura nabízí přehled determinantů a údajů k chování ve volném čase (H. W. Opaschowski 1980, D. Hahnart, W. Tokarski a jiní). Zjištěné závěry teoretiků vytváří představy o tom, že každý člověk má individuální a osobitý styl trávení volného času.¹²

¹⁰ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času.*

¹¹ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času.*

¹² VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času.*

Na počátku sedmdesátých let dvacátého století uskutečnil A. Szalai studii, která rozebírala trávení volného času ve dvanácti různých zemích a sledovala devadesát devět činností. Hromadné sdělovací prostředky tehdy hrály naprosto stěžejní roli. Četba tisku, poslouchání rozhlasu, a především sledování televize vítězilo nad všemi ostatními aktivitami. Mezi ostatní činnosti, které byly oblíbené, se řadilo setkávání s přáteli, domácí odpočinek, procházky, péče o rodinu. V průběhu let, s přibýváním volného času, se ukázala nasycenost pasivních volnočasových aktivit i sdělovacích prostředků. Aktivní činnosti mají ve společnosti výrazně větší prestiž než ty pasivní. S ohledem na kvalitativní aspekty volného času je zřejmé, že oblíbené činnosti jsou závislé na délce potencionálního volna ale také na prožívání dané doby. Zájmy se odvíjí především od emocionální sféry osobnosti a jeho kognitivní stránce. Rozlišování aktivit je podstatným předpokladem k vysvětlení zájmů. Potřeby většinou vznikají z činností volného času a jejich kvalita, intenzita a četnost jsou při tom důležitými ukazateli.¹³

R. Schmitz-Scherzer uváděl potřeby zotavení, uvolnění, komunikace, pohyb a informace. Domníval se, že když pozorujeme úroveň volnočasových aktivit, po stránce kvalitativní, tvoří předpoklad pro dobré hodnocení, které přihlíží k individuálním potřebám jedince. H. W. Opaschowski 1980 uvádí podrobnější přehled. Na základě výzkumu volného času předkládá osm důležitých potřeb.

Potřeba rekreace – zahrnující spánek, odpočinek od povinností, zotavení zdraví, sexuální potřeby, shromáždění sil, osvěžení, odstranění zátěže všedního dne, dobrý pocit, psychické uvolnění, a odpočinek.

Potřeba kompenzace – vyrovnání nedostatků, potěšení a rozptýlení, zřeknutí se pravidel a požadavků, vazeb a předpisů, odstranění námahy lenošením a nicneděláním, uvolnění se od cílenosti a účelnosti. Přání bezstarostnosti, přirozenosti, velkorysosti a vědomé užívání si života.¹⁴

Potřeba edukace – stimulující touha a orientace po zážitku, poznání a dalším učení, úsilí poznat vše nové, výměna rolí a učení se jednat v rolích, zvědavost v chování se zkouškami, potřeba potvrzení a zachování sebe sama, já a změna

¹³ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

¹⁴ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

osobnosti, kooperativní život, aktivizace vlastních možností jednání, umění rozvíjet své já.

Potřeba kontempace – pro pocit klidu, pohody a rozjímání. Umění získat si čas pro sebe samého, autoreflexe, pozorování sebe sama, učení a uvědomění znát se, touha po vnitřní i prostorové přiměřené vzdálenosti, přání získat si od sebe odstup, pocit vlastní ceny, sebevědomí. Osvobození se od stresu, distancování a napětí, pocit vlastní individuality, nalezení identity, zcela samostatný život.

Potřeba komunikace – touha po kontaktu a sdělení, v podobě rozhovoru, zábavy, nebýt sám. Pospolitost a čas společně strávený s ostatními, přání rozmanitosti sociálních vztahů, objevení času pro jiné, láska, empatie, něžnost, erotika a sexuální kontakty, zvýšené vnímání pocitů a kontaktů.

Potřeba integrace – podpora kolektivních vztahů a skupin, společnosti, skupinové atmosféry, sociálního učení. Pozitivní sociální závazek, tolerance, ohleduplnost, připravenost pomoci. Společenské vědomí, vztahy v rodině, uznání a prožívání, spojení sebe sama s ostatními, hledání emocionální jistoty, práce a hry s ostatními, hledání sociální jistoty a bezpečí.

Potřeba participace – možnost vlastní účasti, potřeba angažovanosti, sociálního pojetí. Zapojení vlastní iniciativy, úsilí o realizaci společných záměrů a cílů. Podíl na dění, připravenost ke kooperaci a solidaritě, spolurozhodování, spoluodpovědnost. Spoluúčast a utváření okolního prostředí sociálními akcemi.

Potřeba enkulturace – způsob kreativního rozvoje, přání vlastního tvůrčího uplatnění.¹⁵

Potřeba nezávislého růstu, osobního nadání schopností, vlastních myšlenek, schopnost vyjádření, možnost uplatnění fantazie, prosazování různých řešení problémů. Množství nápadů, spontaneita, rozšiřování estetického pocitu, vlastní motivovaný určený zážitek výkonu. Aktivní účast a podíl, produktivita hry, kulturní činnost a iniciativa.¹⁶

Orientace výše zmíněných potřeb lze nazývat cílovými funkcemi volného času. Jsou založeny na vztahu společnosti a jedince. V současné době jsou dominantní rekreační volnočasové aktivity, ale je nutné brát v úvahu i další

¹⁵ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

¹⁶ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

potřeby. V zaměstnání nebo ve škole je zatížení dost jednostranné a k uvolnění ostatních potřeb je nutná kompenzace. V dnešním světě považujeme volný čas za specifickou oblast života každého jedince, který přináší zvláštní prospěch. Člověk ho vnímá jako radost ze svobody, prostor pro tvořivost, štěstí, uspokojení a potěšení.

Volný čas nám dává široké možnosti sebevyjádření. Máme příležitost věnovat se činnostem duchovním, sociálním, tělesným, ale také sportovním nebo uměleckým. Výrazně přispívá ke kvalitě lidského života a představuje jeden z nejdůležitějších zdrojů osobnostního a společenského rozvoje člověka. Je považován za základní lidské právo, bez ohledu na zdravotní stav, věk, pohlaví, národnost, náboženství, ekonomické nebo profesní postavení. Na kvalitu volného času může mít zásadní vliv hned několik důležitých faktorů. Politická a ekonomická situace, sociální a kulturní prostředí. Tyto okolnosti mají buď kladný a podporující dopad, nebo naopak záporný a ztěžující. Pro podporu lidského zdraví a pohody je volný čas a způsob jeho trávení velmi důležitý. Skupinám i jednotlivcům se nabízí nepřeborné množství možností a příležitostí, které odpovídají jejich hodnotám, zájmům a potřebám. Pokud mohou lidé spoluurčovat, čím jej trávit, má pro ně největší přínos.¹⁷

Pro rozvoj volného času je důležité zajištění základních lidských podmínek k životu. Potrava, bydlení, bezpečí, finanční prostředky, vzdělání, rovnost nebo sociální spravedlnost. V mnoha dnešních společnostech je zřetelná nespokojenost, provázena stresem, nudou, odcizení lidí, nedostatkem pohybu, nebo ztrátě tvořivosti. Zájmovými činnostmi lze převážnou většinu těchto problémů odstranit nebo alespoň minimalizovat.

Jedním z nejpodstatnějších ukazatelů životního stylu je právě způsob trávení volna. Vlivem životních podmínek a aktivitou si každý člověk vytváří svůj vlastní hodnotový systém. Podstatné je, jakou váhu mu člověk přisuzuje. Někteří lidé považují práci za nejvyšší hodnotu a volný čas pro ně může představovat cosi zbytečného nebo dokonce nepatřičného. Jediným životním posláním je pro ně povolání a bez výčitek svědomí neumí odpočívat. Pro jiného člověka může být

---

¹⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina, Břetislav HOFBAUER, Bedřich HÁJEK, Vlasta HRDLIČKOVÁ a Anna PAVLÍKOVÁ. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času.*

naopak práce nutným zlem a veškerý čas, který mohou, věnují svým vlastním zájmům. Tyto vedlejší činnosti se v některých případech mohou stát novým zaměstnáním. Ideální situace nastává, když je práce a volný čas v optimální rovnováze. V lidském životě jsou obě tyto činnosti důležité a mají své místo. Důležitým ukazatelem jsou i vztahy s lidmi okolo nás. Jedni dávají přednost samotě, jiní vyhledávají malé příjemné skupiny a další oceňují rušnější společenský život.

Nejpodstatnějším sociálním vlivem, který na každého působí, je rodina. Vztah k volnému času si člověk formuje podle prostředí, ve kterém vyrostl. Důležité je, jaké byly zájmy rodičů, i to, jaký se jim přikládal význam. Ze své rodiny si tedy každý přináší základní postoje a návyky.¹⁸

---

¹⁸ PÁVKOVÁ, Jiřina, Břetislav HOFBAUER, Bedřich HÁJEK, Vlasta HRDLIČKOVÁ a Anna PAVLÍKOVÁ. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*.

2 Tvorba učebního textu

Základním smyslem učebnice nebo metodické příručky je, že bude maximálně pomáhat čtenářům v orientaci. Celý didakticko-metodický systém by měl směřovat k tomu, aby s texty a návody mohl samostatně pracovat čtenář. Vytvoření jakéhokoliv učebního textu je velmi náročná a zodpovědná činnost. Až deset hodin času můžeme strávit psaní jedné jediné studijní hodiny. Je tedy dobré zvážit, zda místo psaní učebního materiálu nebude vhodnější doporučit čtenářům stránky, které již existují. Pokud ale máme správné důvody psát, musíme začít tím nejpodstatnějším.

Než se vůbec do psaní pustíme, měli bychom si odpovědět na několik důležitých otázek. Odpovědi na ně potřebujeme znát dřív, než začneme. Díky nim budeme vědět, čím se v učebních textech zabývat, na co se zaměřit, co chceme rozebrat a vysvětlit podrobně nebo jakých informací se budeme dotýkat spíš okrajově. Odpovědi nám pomohou rozlišit, čím bychom mohli čtenáře oslovit a zaujmout, poněvadž budeme mít jasně stanovenou cílovou skupinu. Když známe budoucí čtenáře, snáze určíme cíle studia. Budeme schopni určit, jaké cíle potřebujeme naplnit a také vytýčit dílčí cíle, které nám k tomu pomohou. Na základě cílů, které si určíme, už nebude tak složité promyslet a určit posloupnost znalostí, které můžeme v textu postupně zařadit. Dobře dokážeme promyslet, jaká v textu použijeme média a kterými vyučovacími metodami můžeme čtenáře dovést ke stanoveným cílům. Těmito základními otázkami, kterými se musíme zabývat, než začneme psát. Kdo jsou naši potenciální čtenáři? Jaké jsou cíle studia naší metodické příručky? Co bude jejím obsahem? Které média chceme použít?¹⁹

Jaké vyučovací metody? Posloupnost znalostí? Jakým způsobem budeme hodnotit studující? Jestli vůbec. Na počátku této činnosti máme k dispozici většinou nějaký odborný materiál, text, ze kterého budeme vycházet nebo se mu alespoň rámcově přiblížit. Je nutné jej vhodně rozdělit do jednotlivých kapitol a optimálně doplnit. Existují dvě obvyklé strategie, kterými je možné psát učební text. První možností je psaní přes jednotlivé součásti balíčku. Tou druhou,

---

¹⁹ *Metodika tvorby eLearningového obsahu*. In: *is.mendelu.cz* [online].

za pomoci struktury výuky a textů. Pokud zvolíme první variantu, musíme si nejprve stanovit jasný výukový cíl a na jeho základě určit jednotlivé dílčí cíle. V návaznosti na jejich určení musíme vytvořit to nejdůležitější. Vlastní vzdělávací obsah, který se skládá z textů, je doplněný grafy, ilustracemi, tabulkami a jinými prvky. Konec vzdělávacího obsahu musí obsahovat rejstříky, obsahy, přehledy, seznamy a souhrny. Musíme přidat aktivity, jako jsou úkoly a kontrolní otázky, hodnoceny tutorem, cvičení a úlohy, sebehodnotící otázky, různé cvičení a aktivity. V závěru by se měly objevit dotazníky, kvůli zpětné vazbě. Pokud máme v úmyslu postupovat podle struktury výuky, musíme vycházet z jiných zákonitostí. Je nutné udělat nejdříve několik přípravných aktivit. Stanovit si jasný cíl, výukové cíle, sestavit obsah a znázornit ho případně diagramem. Následně vytvořit vstupní test a obsah jednotlivých lekcí. Každá z nich musí obsahovat: seznámení problémem a propojení se znalostmi z ostatních lekcí. Dále musí sdělovat ústřední vysvětlovací linii, shrnutí, jako přehled nejdůležitějších poznatků, všechny podstatné instrukce pro vzdělávací aktivity, orientaci v textu, tutorské vstupy a vizuální, popřípadě audiovizuální materiál. Na úplném konci je třeba vytvořit rejstřík, glosář a závěrečné shrnutí.

Vycházíme-li z již existujícího materiálu (či existujících materiálů), máme následující možnosti adaptace:

- **Transformace:** určité přepracování, změna či přeformulování forem výuky.
- **Expanze:** zde máme prostor zahrnutí nových částí.
- **Selekce:** výběr z jednotlivých textových částí.
- **Integrace:** možnost propojit text s jinými materiály.²⁰

---

²⁰ Metodika tvorby eLearningového obsahu. In: *is.mendelu.cz* [online].

2.1 Zásady psaní studijního textu

Bez ohledu na to, jakou při psaní učebního textu zvolíme strategii, je důležité držet se následujících zásad. Bude se nám v něm lépe orientovat, pokud ho budeme členit na krátké odstavce. Je dobré mít na paměti, že každá věta by měla obsahovat maximálně dvacet slov. Tohoto limitu je dobré se držet, aby věty v učebním textu nebyly příliš dlouhé a neztrácely přitom svůj smysl.

Cílem naší práce je co nejjednodušeji podat text, aby mohl být dobře pochopen. Musíme se proto snažit v jedné větě neuvádět víc než jeden negativ. Když obsahuje více negativů, zbytečně komplikuje jednoduché a jednoznačné pochopení. Čitelnost textu také komplikuje nadměrné používání cizích a odborných pojmů. Je vhodné používat obvyklá a známá slova.

Už při prvním vložení cizího termínu v učebním textu je dobré vysvětlit jeho význam a pokaždé, když se objeví jakékoliv z nestandardních slov, přidat odkaz na slovník pojmů. Je vhodné ihned vysvětlit také každou zkratku, nebo přeжатé slovo, které jsme použili. Pro usnadnění orientace v textu je ideální srozumitelně označit ucelené části. Snažíme se s čtenářem navázat dialog a požíváme styl, který je čtivý. Pro dobrou čitelnost je dobré využívat nelineární možnosti, různá schémata, výčty a odrážky.

V průběhu psaní celého učebního textu bychom měli dávat pozor na několik důležitých skutečností. Každé cvičení, které jsme vytvořili, nemusí mít příliš velký smysl. Měli bychom se v průběhu psaní nad tímto zamýšlet a minimalizovat takovou činnost, aby se v našich materiálech nehromadila cvičení, která jsou nudná a nemají pro čtenáře žádný vzdělávací přínos. Naopak v náročných částech, bychom se měli snažit často ověřovat, zda čtenáři rozumí, jestli jsou jim jasné souvislosti a pochopili záměr, myšlenku. K tomu můžeme přispět častými cvičeními a kontrolními otázkami. Pasážím, kde mohou čtenáři nejčastěji chybovat, je vhodné věnovat více pozornosti. Obrázky, grafy a diagramy slouží k dokonalejší srozumitelnosti, jsou významnou vizuální podporou.²¹

Je tedy důležité vytvořit je tak, aby plnily svou funkci. Výuku by měl suplovat právě učební materiál propojený s aktivitami a tutoriály. Od absolventů,

---

²¹ *Metodika tvorby eLearningového obsahu*. In: *is.mendelu.cz* [online].

přátel a kolegů je nutno vyžádat si na hotový text zpětnou vazbu, protože pokud vytvoří tento materiál jeden člověk, pak není možné, aby byl dokonalý. Kromě objektivního hodnocení od nich lze získat jistě i tipy na jeho metodickou úpravu.

Základním smyslem učebnice nebo metodické příručky je, že bude maximálně pomáhat čtenářům v orientaci. Celý didakticko-metodický systém by měl směřovat k tomu, aby s texty a návody mohl samostatně pracovat čtenář. Jak již bylo zmíněno, před přípravou psaní učebního materiálu či metodické příručky, je nutné stanovit výukové cíle. Zamýšlené a očekávané výsledky. Učitel se studenty k nim vždy v součinnosti směřuje. Prostřednictvím vyučování dosahují studenti změn, ve svých znalostech, postojích a dovednostech osobního rozvoje. Výchozím bodem k psaní učebního textu budou tedy výukové cíle. V učebních materiálech je optimální cíle uvádět na začátku textu. Používat aktivní slovesa bez kondicionálu, při jejich formulaci. Je třeba se orientovat na dílčí cíle ale nezapomínat přitom na činnosti a postoje.

Učební materiály vytvořené profesionálně by měly obsahovat ke každé kapitole čas, který je potřebný ke studiu textu i k rozšířenému studiu. Podle výzkumů probíhá čtení rychlostí zhruba 200 až 300 slov za jednu minutu. Při učení je nižší. Je to okolo 50 až 100 slov za minutu. Jak rychle je člověk schopen vstřebat text závisí na jeho délce a obtížnosti. Ta je vyjádřitelná, lze ji změřit. Pokud text obsahuje dlouhá, neznámá slova a věty, text je obtížnější. Měřitelnost je pouze orientační. Některá dlouhá slova jsou srozumitelnější než určitá krátká. Nečekaně snadno vstřebatelné mohou být například i složité větné konstrukce.²²

Lze vytýčit čtyři základní metody, kterými je možné měřit obtížnost učebního textu. Gunningfog index – míra zamlžení, Test čtivosti Flesch-Kincaid, Mistríkův vzorec, FryGraph. Podle výzkumů si pamatujeme asi 10 % z toho, co slyšíme nebo čteme, 30 % z toho, co vidíme, při kombinaci obojího, si pamatujeme asi 50 %, současně to co říkáme a píšeme, při vlastní prezentaci si pamatujeme ze 70 %, z činnosti, kterou sami vytváříme, si pamatujeme až 90 %.

Z toho vyplývá, že lidé se nejvíc učí činnostmi, kterou vykonávají. S ohledem na tuto skutečnost je vhodné učební text doplnit aktivitami, při kterých si čtenáři

---

²² Metodika tvorby eLearningového obsahu. In: *is.mendelu.cz* [online].

budou moci znalosti procvičovat a upevňovat. Důležité je také zařadit kontrolní otázky, které vyžadují pozornost, člověka aktivizují, utvrzují jej v tom, že v učebním textu postupuje správně a jsou povzbuzením pro další studium. Motivace je velmi důležitá a klíčem k úspěchu v učení, bez ní studium postrádá smysl. Autor učebních textů správnou motivací zvyšuje na maximum jejich účinnost. Je třeba se zamýšlet nad důležitými faktory, které ji zvyšují a snažit se je v textu vhodně uplatnit. Bezesporu mezi ně patří: sestavení úvodu, který zahrnuje motivační informace, volba atraktivního titulu, vhodná formulace cílů, průvodce studiem, způsob, jakým se autor vyjadřuje, zpětná vazba, kontrolní otázky a odpovědi, cvičení. Efektivitu učebního procesu lze zvýšit také vhodným a poutavým vizuálním materiálem. Ten učební text oživuje a dává čtenářům možnost, lépe se v něm orientovat.

Používají se ikony, diagramy, myšlenkové mapy, schémata, grafy, fotografie. Také správně zvolený obrázek může být výmluvnější než dlouhý text.²³

---

²³ *Metodika tvorby eLearningového obsahu.* In: *is.mendelu.cz* [online].

3 Dějiny knihařství

Uběhlo příliš mnoho času, než mohla vzniknout kniha, která má dnešní podobu. Aby k tomu vůbec mohlo dojít, nejdříve musela vzniknout řeč, jako základní prostředek sdělení, pak teprve písmo a také materiály, které umožňovaly, aby se na ně dalo psát. Mezi první prostředky, které byly uzpůsobeny k zápisům, patří zvířecí kůže, v podobě papyru nebo pergamenu. Dnes zmíněné materiály považujeme za velmi drahé a vzácné. Tehdy se pro jejich ochranu a ucelení slepovaly jednotlivé díly pergamenu nebo papyru do širších pásů a byly navíjeny do svitků, tak zvaných „rotulus“. Následně se z nich vyráběly tzv. svitkové knihy. Jejich zpracováním se tehdy zabývali právě předchůdci dnešních knihařů.

Asi sto let př. n. l. nedokonalé svitky nahradil kodex. Měl podobu knihy, skládané z jednotlivých složek papyru nebo pergamenu a dřevěných desek, které se připevňovaly ke knižnímu bloku. Později se desky potahovaly zvířecí kůží a k jejich výzdobě se používaly drahé kovy v podobě plechů. Zdobily se převážně zlatem, drahokamy nebo slonovou kostí. Výzdobě knih se věnovali hlavně řezbáři, zlatníci, brusiči kovů a jiní umělečtí řemeslníci. Kodexy se vyráběly v období celého středověku, víc než tisíc let. Tak jako se v Egyptě zpracovával papyrus, v Indii se spojovala vlákna listů palem, která se pak proděravěla a provlékala šňůrkou. Tak vznikla bloková kniha, známá i v Číně poslední staletí před naším letopočtem. Byla seskládaná harmonikově a Číňané její obdobu požívají dodnes.²⁴

3.1 Románské období

Pro toto období jsou nejcharakterističtější rysem dřevěné knižní desky. Kniham se připevňovaly k bloku převážně pergamenovým nebo koženým páskem. Objevovaly se ale i jiné techniky a jiné používané materiály. Ve většině případů byly desky knih potaženy a zdobeny různými technikami rytí nebo malbou. Někdy zůstávaly zcela bez potahu a přímo na ně bylo možné aplikovat výzdobu. Kromě techniky rytí do dřevěných desek je řemeslníci zdobili zlatými

---

²⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

a stříbrnými plechy. Byly zdobeny filigránem, za pomoci jemných drátků drahých kovů. Knižní vazby drahého a honosného charakteru byly doplněny perlami, destičkami ze slonové kosti a drahokamy. Pro pozdější románské období je charakteristické potahování desek kůží a vzácnými textiliemi. Nový materiál, který nabízel velké možnosti. Obvykle se používal brokát. Začala se tak objevovat nová výzdobná technika slepotisk, která u ručních knihařů přetrvává dodnes. Do navlhčené tvárné kůže se vlačovaly zahřáté kolky a razidla různého tvaru. Charakteristickým znakem středověkých knih byly těžké vazby, vyráběné z dubových a bukových prken. Až později byly nahrazeny lehčím dřevem, lipovým nebo smrkovým.²⁵

3.2 Gotické období

Kniha v gotice připomínala špalík, knižní desky i blok zůstávaly v jedné rovině. Už jen u levných knih se využíval k potahování pergamen. Používaly se především silnější hovězí, vepřové a telecí kůže. Některé knižní vazby se zpracovávaly jako polokožené. Nejtypičtější pro vazbu v gotice bylo kování, většinou zhotoveno jinde než v knihařských dílnách. Dováželo se z okolních zemí, nebo se jimi zabývali jiní řemeslníci. K jeho výrobě se používal především bronz, mosaz, železo a pro výrobu vzácných knih měděný pozlacený plech, zdobený technikou prosekávání a rytí. Nejčastější technikou zdobení byl v gotice slepotisk. Stále se používala různá razidla, ale také například kovové válečky, které dávaly praktickou možnost opakovat stále stejný motiv. V kompozici výzdoby se projevovala jednoduchost. Přední knižní deska, s koženým potahem byla například jen zdobená tenkou linkou, která rámovala knižní desku. Postupem času přibývalo výzdoby. Celá plocha desky se pokrývala technikou slepotisku, prostřednictvím razidel a válečků. Kromě této techniky se oblíbenou stala i řezba do kůže. Tlusté hověziny umožňovaly hluboký řez a působivý výsledek. Tepání a puncování často doplňovalo techniku řezby. Vyhlášenou vlastní řezaných vazeb byly právě Čechy. Velmi typický rys knižní vazby v gotickém období bylo kování. Objevovalo se v nejrozmanitějších podobách na mnoha knižních vazbách.

---

²⁵ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

Knihy měly k uzavírání řemeny, s kovovými sponami a zámky. Dalšími, nejčastěji používanými prvky kování byly spony, terčíky a hranové kování. K vazbám se také připevňovaly řetězy, které umožňovaly knihu připevnit k policím a lavicím, na kterých bylo jejich místo. Gotické období mělo i několik zvláštností, typů vazeb, určených k určitým účelům.

Sáčková vazba – neobvyklý a zvláštní typ vazby, vyráběný spíš v malých formátech. Sloužila především k tomu, aby je duchovní mohli nosit s sebou mimo sakrální budovy a na poutě. Potah byl zpracován tak, aby kůže v dolní části vazby zůstala natolik přečnívající, že se dala shrnout přes celou vazbu, a ještě při tom uvázat na uzel, jen tak nést v ruce nebo přivázat k opasku.

Další neobvyklou vazbou je bezesporu obalová vazba s chlopněmi. Kniha měla potah z měkké kůže, který byl zpracován tak, aby hodně přečnívala a umožňovala celou vazbu zabalit jako balík. Na přední desce se mohla převázat řemínky nebo upnout přezkami. Stejně jako ostatní gotické vazby byla zdobena kováním nebo slepotiskem. Tyto účelové vazby přecházely i do dalších historických období a vyráběly se i v dalších obměnách a variantách.²⁶

Do patnáctého století sloužil k tisku knižních vazeb deskotisk. Technika, která znamenala velký pokrok oproti ručnímu opisování knih. Byla však velmi náročná pro výrobu forem, které se vyřezávaly ze dřeva a po tisku se stávaly nepotřebnými a nebylo možné je znovu použít. V patnáctém století nahradila tuto techniku jiná a dokonalejší. Knihtisk. Převratný evropský vynález, který proces značně zjednodušil. Podstatou tohoto vynálezu byla tvorba stavebnice ze samostatných znaků, které se daly volně sestavit. Znaky a písmena se při tisku uzavíraly do formy, později se znovu rozebraly a bylo možné je použít k sestavení jiné formy. Za vynálezce techniky knihtisku je považován Johannes Gensfleisch zvaný Gutenberg. Za rok vynálezu je považován rok 1440 a pravděpodobné místo je město Strasbourg.²⁷

²⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

²⁷ ŠALDA, Jaroslav a Jaroslav SVOBODA. *Přehled polygrafie.*

3.3 Renesanční období

Tato doba přinesla ve zpracování knižních vazeb hodně změn, avšak neprojevil se současně ve všech zemích. Z období gotiky přešlo do renesance kování, které přetrvávalo. Také zůstaly plastické vazy vystupující na hřbetě, jež se na knižních vazbách objevují už od středověku. Používaly se stejné nástroje k výzdobě knih, a ještě dlouho se na desky knih zpracovávalo dubové a bukové dřevo. Až právě renesance přinesla převratný objev. Knižní desky vyrobené z lepenky. I potahový materiál zaznamenal pokrok. Těžké hověziny a vepřovice nahradily mnohem tvárnější tenké telecí a kozí kůže. Kromě nich se k potahu desek začal hojně vyžívat i pergamen. Renesance dala knize naprosto nový tvar a začala zpracovávat materiál, který je ručnímu knihaři blízký nebo minimálně dobře znám dodnes. Bloky knih se začaly šít lněnými nitěmi na motouzy z konopí. K lepení vazeb se začal používat pšeničný škrob a kostní klíh. Desky se začaly zpracovávat tak, aby přesahovaly knižní blok. K ořezávání bloku byl vynalezen hoblík. Pozdější renesanční období už nestojí na gotickém kování a obvyklé řezbě do kůže. Tyto techniky pomalu zanikají a nahrazují je nové, přičemž se zásadně mění výzdoba knih. Na přední desku je soustředěna celá kompozice zdobení renesanční vazby. Ostatní části knihy zůstávají nezdobeny. Nejčastěji je používána rámcová kompozice, typická pro techniku slepotisku.²⁸

Uplatňuje se nová technika, která přichází z Orientu a v umělecké knižní vazbě je využívána dodnes. Zlacení lístkovým zlatem. Další důležitou technikou doby je figurální nebo ornamentální ražba. Známé jsou náměty antických klasiků, panovníků a světců. Textilní stuhy nahradily používané řemínky a spony na uzavírání knih. Nejobvyklejším potahovým materiálem byla mořená kůže na barevno a pergamen.

Renesance přinesla velké změny, ale také svobodu myšlení i tvorby. Velké a převratné změny v knihařském řemesle přinesl vynález knihtisku, který je také připisován tomuto období. I když se knihy začaly tisknout v malých nákladech, bylo to nesrovnatelně jednodušší, než opisovat knihy ručně. V této době už

---

²⁸ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

existovala obdivuhodná umělecká knižní vazba a díky zjednodušení průmyslového zpracování se začínala objevovat také vazba nakladatelská.²⁹

3.4 Barokní období

V důsledku třicetileté války a následnému hospodářskému i kulturnímu úpadku se vliv baroka na knižní vazbu projevil až později. Nejlepší podmínky pro další rozvoj měla bezesporu Anglie, Francie a Itálie. U nás bylo málo zadavatelů knihařské práce i řemeslníku zabývající se touto prací. Vzorem pro ostatní země ve zpracování byla Francie. Kniha v této době zůstává ve stejném tvaru, má lepenkové desky, zaoblený hřbet a plastické vystupující vazy na hřbetu. Pergamen a kůže jsou stále nejoblíbenějším potahovým materiálem. Používají se tenké teletinky mořené barevnými lihovými mořidly. Velké oblibě se těšilo ruční zušlechtování papíru. Techniky, při kterých knihaři získávali překrásné a rozmanité zdobené papíry, které se pak používaly na předsádky knih. Kromě zušlechtovaných mramorovaných a škrobových papírů se vyráběly také tištěné, s různými květinovými nebo figurálními motivy. Použití gotického kování už bylo spíš výjimečné.³⁰

Knihy se vyráběly za účelem ozdoby panských nebo šlechtických knihoven. Jejich desky zdobilo hlavně zlato. Kompozice a ornamenty použité k výzdobě byly bohaté. Oblibu měly i knihy vázané v pergamenu, s bohatou zlacenou výzdobou. Zdobily se desky i hřbet, který měl stále ještě pravé vazy. Francie byla stále v popředí a určovala Evropě vzor výzdoby. Velké oblibě se těšila i technika fanfárového ornamentu. Vavřínové kvítky a snítky, páskový propletený vzor a bohatý spirálový dekor jsou pro něj typické. Využití našla také ražba linkou, šrafovaných, prázdných nebo plných tlačítek, nejčastěji vzoru „semis“, s drobným ornamentem, kterým byla poseta celá knižní deska. Typická je pro baroko i výzdoba rámovou bordurou a ornamentálním lemem.³¹

---

²⁹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

³⁰ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

³¹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

3.5 Rokoková knižní vazba

Rokoková knižní vazba byla ve znamení bohaté výzdoby, v krajkovém stylu. Kruhový útvar obsahující vějířovitý vzor a rokajový ornament byl typickým znakem. Tento tvar se postupně vyvinul do abstraktních hřebenů a plamenů. Ke ztvárnění středové dominanty mariánských, jezuitských a svatováclavských motivů se hodně používalo figurálních prvků. Potahy vazeb tvořili knihaři z honosných a drahých materiálů té doby, používali safián, hedvábí, brokát nebo samet. V rámci výzdoby se na textilní základ často našivaly drahé kameny, stříbro, perly nebo krajky. Tolik oblíbený rokajový ornament zdobil bohatě většinu vazeb. Stále zůstávaly i potahy z pergamenu a mořených kůží. Nejvíce se vyráběly knihy malých formátů, zpěvníky v hedvábí nebo safiánu a modlitební knížky.³²

3.6 Klasicismus

Období klasicismu má ve srovnání s rokokem mnohem střízlivější ráz. Jedno historické období pozvolna přešlo v druhé a postupně se umírňovalo. V potazích dál dominovaly mořené tenké kůže a výzdoba se omezila na jednoduché lemy vytvořené zlatou ražbou, ornamenty jako jediné zdobily desky knih. Daly se v nich nejčastěji rozpoznat klasické antické motivy, jako jsou girlandy, různé květiny, terče nebo vázy. Jen na hřbetech knih zůstávalo bohatší zlacení.

Ve všech zmíněných historických obdobích se vázaly knihy i v Čechách. Dokazuje to velká řada dochovaných historických tisků. V technikách jako byla například řezba do kůže, byli čeští knihaři dokonce jedni z nejúspěšnějších.³³

---

³² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

³³ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

3.7 Knižní vazba v 19. století

Za výlučně řemeslnou činnost je možné knižní vazbu pokládat zhruba do poloviny devatenáctého století. Zpracování zůstávalo stejné, knižní blok a desky se zpracovávaly pohromadě. Společně se zhotovovaly od počátku, potahovaly se hotové. Díky převratnému vynálezu knihařského plátna, které mělo svůj původ v Anglii, přišly změny také v základní technologii zpracování knižních vazeb. Blok a desky začaly vznikat jako dva samostatné prvky, které se spojovaly až v závěru. V základě se stejným způsobem zhotovují dodnes.

Knihařské řemeslo se v devatenáctém století začalo pomalu rozdělovat na počínající sériovou výrobu a ruční řemeslnou vazbu. S postupem času se začaly vynalézat a zdokonalovat knihařské stroje, kterých plně využívala sériová výroba. Ruční zpracování vazby knih zaznamenalo v devatenáctém století další umělecké slohy, které se uplatnily. Novorenesance, novobarok, novoklasicismus. I nakladatelská výroba využívala prvků těchto směrů a historikové umění tuto práci hodnotí spíše jako nevkus, s ohledem na to, že zpracování probíhá strojově a nabízí daleko nižší kvalitu než ruční práce.³⁴

Stroje, které byly vynalezeny a zdokonalovány výrazně přispěly i ke kvalitě práce právě v ručním knihařství. Knihaři už měli k dispozici stroje, které se až hodně dokonalejší využívají dodnes. Razící lisy, pákové nůžky, řezačky, stroje určené ke skládání archů, k šití knih a další.

V devatenáctém století výrobu strojového charakteru výrazně ovlivňovaly německé tzv. Lipské vazby. V té době proslavilo Lipsko výrobou všech možných typů knihařských strojů a pomůcek, kterou se zabývá dodnes. Tehdy bylo evropským centrem knižních vazeb. V Čechách ve druhé polovině devatenáctého století začaly vznikat různé možnosti pro odbornost knihařů. Odborné školy pro učně nebo kurzy.³⁵

---

³⁴ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*.

³⁵ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*.

3.8 Knižní vazba ve 20. století

Charakteristickým znakem na přelomu devatenáctého a dvacátého století se stala kniha, jejíž obsah byl vyobrazen na přední desce prostřednictvím ilustrace. Byla většinou dílem některého z předních českých umělců. Tzv. „mluvící vazba“. Původně byla vazba potahována anglickým hladkým plátnem a obrázek byl nalepen na přední desce. Později se kvůli ochraně a také estetickým a reklamním účelům začal vyrábět na knihy přebal, na který se časem přesunul i obrázek z přední desky. Až v průběhu dalších let se obaly začaly povrchově upravovat laminováním nebo lakováním. Každá nakladatelská vazba se v druhé polovině dvacátého století vyráběla jen průmyslovým způsobem. Zdobení se dělalo už jen velmi umírněně, řešilo se spíše typograficky, většinou s ražbou přední desky, která udávala základní údaje o díle. Dvacáté století s sebou přineslo také výrobu brožur, které díky své pevnosti mohly vycházet jako příručky, jízdní řády, katalogy a pokud byly svázané jako vazba polotuhá, tak i učebnice.³⁶

Vznikem velkého počtu škol, ať už měšťanských nebo odborných učebnic přibývalo. V řemeslném knihařství se zpracovávali spíše zakázky na oblíbené obchodní vazby, v koženém provedení, často s bohatou výzdobou. Byly považovány za nejlepší knihařský výrobek do poloviny dvacátého století a měly velké uplatnění pro bankovní domy, živnostníky a advokáty. V období po první světové válce se rozšiřovaly a zdokonalovaly závody zabývající se knihařstvím, řemeslné dílny a podniky živnostníků. Zdokonalené, nové stroje čím dál tím víc usnadňovaly a zjednodušovaly práci. Znárrodnění všech větších podniků po druhé světové válce mělo za následek mnoho změn v tomto oboru.

Reorganizace těchto podniků kladně ovlivnila výrobu, produktivitu práce a pomohla snížit výrobní náklady. I přes úspěšnost těchto kniháren jich byla později velká část zrušena nebo sloučena a přiřazena k tiskárnám. V důsledku těchto kroků, které měly neblahý vliv, v Čechách, řemeslo pomalu zaniká. Je nenávratně poznamenána výchova nových učňů, uplatnění i celkový rozvoj knihařství.³⁷

³⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

³⁷ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

4 Praktická část, I. část

Praktická část mé bakalářské práce je zaměřena na seznámení s materiály používanými v ručním knihařství. Text seznamuje čtenáře s druhy a typy materiálů, lepidel, které se v oboru využívají, a popisuje vhodnost použití k různým účelům. Umožňuje čtenářům, aby se před samotným zpracováním různých typů výrobků podrobně seznámili s vhodnými spojovacími, potahovými i doplňkovými prvky, které mohou využít při zhotovení některých typů knižních vazeb a drobných kartonážních výrobků.

4.1 Knihařské materiály – papír, karton, lepenka

K pochopení určitých důležitých zákonitostí a souvislostí v knihařské práci je nezbytná základní znalost používaného materiálu. Mezi nejpodstatnější řadíme papír, karton a lepenku. Každý ze zmíněných materiálů má několik možností využití.

4.1.1 Papír

Papír se objevuje v knihařství v mnoha podobách a druzích, ať už je vyroben strojově nebo ručně. Strojové papíry jsou spojením slámy, buničiny, dřevní drti a vznikají plstěním a mletím rostlinných vláken ve vodě. Ruční se stále vyrábí starým způsobem a původními recepturami z bavlněných a lněných hadrů. Cena ručního papíru je obvykle nesrovnatelně vyšší než u strojového. Pokud je určený k dalšímu knihařskému zpracování, vyžaduje vysokou kvalitu, musí splňovat v mnoha ohledech náročné požadavky a vlastnosti.

V knihařství se nejvíc používá k potažení desek, výrobě předsádek, výlepu kartonáže a kvalita hraje zásadní roli. U ruční i nakladatelské vazby může mít nežádoucí následky. Kroutící se desky, vypouklá víka krabic atd. Gramáž, stejnoměrnost, odolnost, pevnost a tažnost jsou nejdůležitějšími vlastnostmi. Nejvhodnější jsou ty, které se po navlhčení škrobem nebo lepidlem nenatahují. Silné, s dlouhým vláknem, dobře klížené a nehlazené. Tyto přednosti mívají především papíry tiskové, obálkové, balící, kreslící a psací.

4.1.2 Karton

Karton se používá k výrobě široké škály výrobků, při zpracování knižních vazeb a mají široké možnosti při zpracování paspart. Kartony se vyznačují tím, že mají vyšší plošnou hmotnost než papír. Jsou pevnější a tvrdší.

Prodejny uměleckých potřeb a různé speciální papírnické prodejny jich nabízejí širokou škálu v různých tloušťkách, barvách a různé kvalitě. Většina z nich se k nám dováží ze zahraničí.³⁸

U papírů a kartonů je v knihařství ve všech případech možnost uplatnění závislá na směru vlákna. Zjistit jej lze někdy jednoduše, pouhým okem nebo ohnutím. Pokud to není možné zjistit těmito jednoduchými způsoby, je třeba ustříhnout rozdílným směrem dva pásy z archu a porovnat je.

4.1.3 Lepenka

Lepenka je materiál větší plošné hmotnosti než karton. V knihařské práci je nepostradatelným materiálem. Než byla vynalezena, knižní desky se vyráběly ze dřeva. Nahradila je v šestnáctém století. Síla, pevnost, hladkost a tvrdost, jsou nejpodstatnějšími vlastnostmi k výrobě. Tak jako papír nebo karton, podléhá lehké vlhkosti, je nutné ji skladovat v suchu a teple. Existuje několik druhů, které se při knihařské práci využívají. Při výběru záleží především na charakteru výrobku. Nejobvyklejší používaný typ je šedá strojní lepenka, ze které se dodnes vyrábí knižní desky. Je to hlavní konstrukční materiál, který se zpracovává na kartonáž. Krabice, pouzdra, zásobníky, šperkovnice, tubusy, kazety a další.

Lepenka se vyráběla původně ručním zpracováním, při kterém se lisovala ze starých papírů. Dnes se vyrábí strojově. Podle jemnosti a zpracování jsou rozeznatelné jednotlivé druhy. Typ šedé ruční je k dostání na trhu v několika různých tloušťkách. Kromě ní se v knihařství využívá bílá, která má hlavní využití při výrobě paspart. Je lehká a měkká. Tyto vlastnosti ji předurčují k uchování fotografií a různých tisků, na dětská leporela, podlepení plánů a map.

---

³⁸ BRADÁČ, Ludvík. *Knihařova technologie*.

4.1.4 Pergamen

Pergamen je materiál, který se až do patnáctého století používal k psaní. Mohl se ohýbat a skládat, aniž by se polámal. Později jej nahradil papír a pergamen se začal používat jako potahový materiál na knižní desky. Je to konzervovaná kůže, zbavená tuku a chlupů, která se suší a hladí až do vysokého lesku. V dnešní době se pergamen jako vzácný a drahý materiál používá pouze jako potah u náročných a drahých knižních vazeb.³⁹

4.1.5 Kůže

Kůže je nejstarším a nejušlechtlejším materiálem k potažení knižních vazeb. Sebelepší moderní koženka nemůže nahradit její jedinečné vlastnosti a přednosti. Je pružná, tvárná, ohebná a pevná. Struktura zvířecí kůže poskytuje dokonalé ztvárnění knižní vazby. Každý druh má charakteristické znaky.

Označujeme je podle toho, z jakého zvířete pochází. Hověziny, teletiny, vepřovice, skopovice. Nejvhodnější pro knihařské zpracování je kůže kozí. Používá se nejvíce, protože je velmi tenká, jemná a dobře tvarovatelná. Dnes se používá téměř výlučně k potahu drahých a luxusních vazeb, převážně umělecky zpracovaných. Všechny typy je možné barvit do požadovaných odstínů mořením. K dostání jsou lihová mořidla na dřevo, v mnoha odstínech, vhodná a používaná k barvení kůží.

4.1.6 Textilní materiály

Tím nejvýznamnějším a neobvyklejším je knihařské plátno. Je to kvalitní materiál, při výrobě zatíraný škrobem, aby zůstal nepropustný. Někdy je místo škrobového zátěru podlepen tenkým papírem. Je pevné, odolné, dobře zpracovatelné a trvanlivé. Plátna se dělí podle povrchové úpravy. Oboustranně zatírané se používají nejvíce.

Obvyklá jsou i anglická, matná, rezná, plátna s přízovými efekty. Mívají obvykle ražený nebo hladký povrch. V ručním i průmyslovém knihařství se jím potahují knižní desky, pasparty a různé kartonážní výrobky.

---

³⁹ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*.

Výroba využívá i další textilní materiály, ze kterých se zpracovávají desky památníků a alb. Nejvhodnější je samet a satén. Jsou oblíbené pro svůj luxusní a honosný vzhled. Oba materiály se používají také jako výplň do šperkovnic, dárkových krabic a náročných pouzder. Jsou ideálním doplněním kartonáže tohoto typu.

Další materiály, které se využívají v knihařské práci, jsou potřebné především k šití vazeb a opracování knižního bloku. Knihařský gáz, který se používá ke strojovému šití. Při ručním se používá k přelepení hřbetů. Je to tkanina ztužená škrobem.⁴⁰

Textilním materiálem jsou i nitě na šití vazeb, vyrobené z neběleného vlákna, třípramenné, hlazené voskem. Nítě se volí u ručního šití na základě plošné hmotnosti papíru a tloušťky knihy. Strojové zpracování využívá především nitě syntetické nebo vyrobené z materiálů smíšených. K doplnění knižních vazeb se používají také ostatní materiály, jako jsou kapitálky nebo záložkové stužky.

4.2 Lepidla

Už v období renesance používali knihaři lepidla ke spojování lepenkových částí. V dnešní době existuje několik obvyklých druhů lepidel, a záleží vždy na použití, podle kterého se vybírá správný typ lepidla.

4.2.1 Rostlinná lepidla

Nejvhodnější pro knihařské účely jsou lepidla škrobová a dextrinová. Při zpracování papíru i lepení papírových potahů mají ideální vlastnosti. Jejich základem je škrob, který se získává z pšenice a brambor. K dostání je v podobě prášku, ze kterého lze jednoduše uvařit kvalitní lepidlo ve vodní lázni. Bramborový škrob se dá pražením upravit na dextrin.

---

⁴⁰ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

4.2.2 Živočišná lepidla

Velkou tradici měl v historii lepení glutinový kostní klíh, který se vyráběl z rybích šupin, kostí a kůží. Používal se teplý, a právě pro jeho složitost jej časem nahradila hlavně disperzní lepidla.

4.2.3 Syntetická lepidla

Jsou vhodná k lepení papírů, kartonů, lepenek i kůže. V knihařství, se nejvíc používají tavná, roztoková a disperzní. Mají výhodné vlastnosti, díky kterým je lze ředit vodou nebo škrobovým mazem. Těchto lepidel dnes plně využívá ruční i strojová výroba. Pro lepené vazby a laminování papíru foliemi se používají převážně roztoková a tavná.^{41 42}

---

⁴¹ BRADÁČ, Ludvík. *Knihářova technologie*.

⁴² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*.

5 Praktická část, II. část

Technologické postupy, výukový text

Druhá praktická část mé bakalářské práce je zaměřena na technologické postupy potřebné k výrobě některých typů knižních vazeb a drobných kartonážních výrobků. Jsou věnovány dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti a potřebnou zručnost. Těm, kteří se ve volném čase chtějí zabývat tímto řemeslem a přímou výrobou. Postupy jsou sestaveny tak, aby čtenáře metodicky vedly při práci, byly jim oporou a rádcem při výrobě samotné. Texty jsou doplněny obrázky. Při vytváření praktické části jsem vycházela z teorie a především z vlastních pedagogických zkušeností.

5.1 Téma: Ručně zušlechtované knihařské papíry

Ručně zušlechtěný papír je u knihařů výtvarná práce autorského pojednání. Papíry se v knihařském řemesle zdobí po staletí. Existuje mnoho technik, pracovních postupů, možností a používaného materiálu.

Motivace: Papír se zušlechtuje k dalšímu použití. Je originálním potahovým materiálem pro knižní desky, krabičky, krabice, pouzdra a jiné kartonážní výrobky. Používá se také k výrobě předsádek, které barevně korespondují s potahem knižních desek. Jsou oblíbené pro svůj jedinečný vzhled, ale dodávají papíru také potřebnou pevnost a hladkost. Stejným způsobem se dá zpracovat také knihařské plátno.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

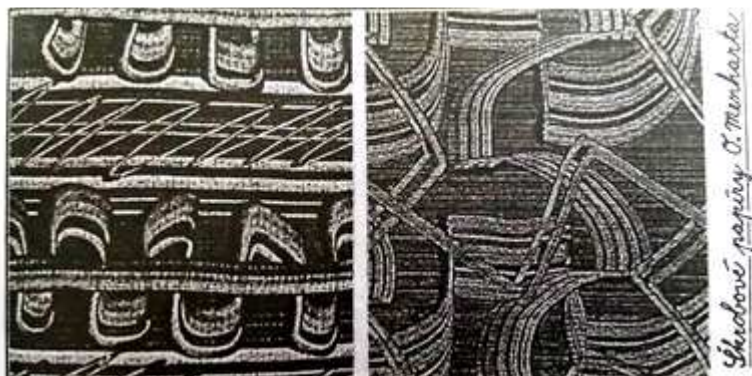
Časová náročnost všech druhů papíru: 2 hodiny

5.1.1 Škrobové papíry

Základ výroby škrobových papírů spočívá v nanášení barevného mazu na papír. Do nanesené, stále mokré škrobové vrstvy se za pomoci štětců a dalších pomůcek vytváří různé vzory, kterých lze dosáhnout různými prostředky. Barvený maz dokáže po zaschnutí udržet plastickou kresbu a je zároveň pojídlem pro barvy přimíchané.

Pomůcky: pšeničný škrob v prášku (lze použít i lepidla na tapety), misky na škrob, temperové nebo jiné vodou ředitelné barvy, kulaté a ploché štětce, špejle, dřívka, kartáče, hřebeny různých tvarů – mohou být zhotoveny např. z linolea nebo lepenky. Ofsetové papíry, kartony.

Obrázek 1 – Škrobové papíry

Pracovní postup: 5 dkg škrobového prášku se rozmíchá v malém množství studené vody, zalévá se jedním litrem vody, nejlépe v zavařovací sklenici. Ta se postaví do vodní lázně a bude se vařit a pravidelně míchat, aby se v něm nevytvořily hrudky. Je potřeba škrob vařit tak dlouho, dokud nebude mít ne moc hustou mléčnou, průhlednou konzistenci. Ihned se zalije trochou studené vody, aby se na povrchu nevytvořil škraloup. Hotový se rozlije do připravených misek a do každé se přimíchá vodou ředitelná barva. Připravený škrob nanášíme v jedné nebo ve dvou vrstvách na připravený papír, nejlépe velkým plochým štětcem. Je možné natírat jen jednou barvou, nebo vrstvu přetřít jinou, aby se prolínaly. Až lehce zaschne, štětce, dřívky, hřebeny do něj můžeme dělat vzory po celé ploše. Jednoduchými prostředky můžeme vytvářet krásné obrazce. Můžeme

použít také tiskátka nebo jen prsty. Papíry je nutné v konečné podobě je nechat zaschnout ve vodorovné poloze.^{43 44}

5.1.2 Lihové papíry

Technika zušlechťování umožňuje široký rozsah abstraktní kresby, krásné pastelové odstíny a různé varianty prolínání barev. Tato působivá možnost se v ručním knihařství používá pro zušlechtění papírů používaných k výrobě předsádek a potahu knih.

Pomůcky: savý papír nižší gramáže, lihová mořidla a líc. Štětce, kapátka, sklo nebo plast většího formátu k podložení.

Technologický postup: nejprve je třeba položit papír na připravenou plastovou podložku nebo sklo. Na něj se postupně nakapává štětce nebo kapátkem mořidlo jedné nebo více barev. Kapky mořidla by měly pokrývat výsledně celý papír. Barvy se mohou nanášet barvy střídavě, nebo až jedna uschne, pak přidávat jinou.⁴⁵

Zakapávat se dají také lihem, který mořidla ředí. Různými formami kapání lze dosáhnout všemožných výsledků. Vznikají originální abstraktní vzory, které je možné měnit dalším kapáním lihu nebo mořidly, mezi schnoucí kapky.

5.1.3 Olejové papíry

Základem techniky olejových papírů je vytvoření mastné skvrny na vodní hladině a následně její sejmutí na papír. Používají se velké nádoby, kde se dají nakapat na hladinu barvu a přiložit papír většího formátu. Tato neobvyčejná technika vychází ze vzájemného působení kapalin a povrchového napětí. Tento způsob zušlechtění se využívá už od devatenáctého století a v uměleckém knihařství je stále oblíben, pro překrásné a originální výsledky.

Pomůcky: olejové barvy, fermež na rozředění barev, ofsetový papír, karton, nádoba vysoká asi 10 cm, o něco větší než zvolené rozměry papíru.

---

⁴³ BRADÁČ, Ludvík. *Knihařova technologie*.

⁴⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*.

⁴⁵ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*.

Pracovní postup: dno nádoby je nutné nejprve pokrýt bílým papírem pro dobrou viditelnost barev. Pak nalít vlažnou vodu asi do dvou třetin nádoby. Na vodní hladinu pak nakapávat nebo nastříkovat rozředěnou barvu štětečky nebo kapátky. Na hladině se musí držet a rozplývat. Nastříkovaním stejné barvy po sobě můžeme docílit působivého tónování. Odstíny se dají kombinovat a tvořit nastříkovaním barev rozdílných. Za pomoci dřívka nebo špejle je možné rozvádět barvy po vodní hladině do požadovaných záměrů. Na vzorovanou vodní hladinu se pak opatrně a pečlivě přikládá papír. Od jedné strany k druhé, kolébkovým způsobem. Musí se ponořit asi 5 mm pod hladinu po celé ploše, aby nevznikly bílé nebarvené skvrny, které by výsledně vytvořily na papíře bílá místa. Opatrným kolébkovým způsobem se papír z hladiny zase sejme. Vyžaduje to šikovnost a cvik, správné sejmutí je nejnáročnějším úkonem celého postupu. Papír se pak nechá ve vodorovné poloze uschnout. Tato technika má širokou škálu možností a výsledků, kterých je možné dosáhnout. Zajímavých vzorů lze docílit mísením různých barev i použitím různých fermežových ředidel.⁴⁶

Obrázek 2 – Olejové papíry

⁴⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

5.1.4 Mramorované papíry na odvarech

Základ techniky papírů na odvarech je podobný, jako u techniky olejových. Kresba nebo vzor se však snímá z nosné tekutiny, kterou mohou být různě připravené slizy rostlinného původu. Původ tohoto vynálezu pochází pravděpodobně z orientu a v Evropě se k potahování vazeb používal takto zušlechtěný papír již v sedmáctém století. Dezén vytvořený tímto způsobem připomíná leštěný mramor. K původní přípravě slizových odvarů se používaly látky jako karagenový mech nebo gumitragant. Tyto přísady pro jejich těžkou dostupnost dnes nahrazují jiné přípravky. Například lepidla na tapety v tekuté formě.

Pomůcky: Lepidlo na tapety „Apeko“, papír, karton, nádoba vysoká asi 10 cm o něco větší než zvolené rozměry papíru, barvy rozpustné vodou, dřívko, špejle.

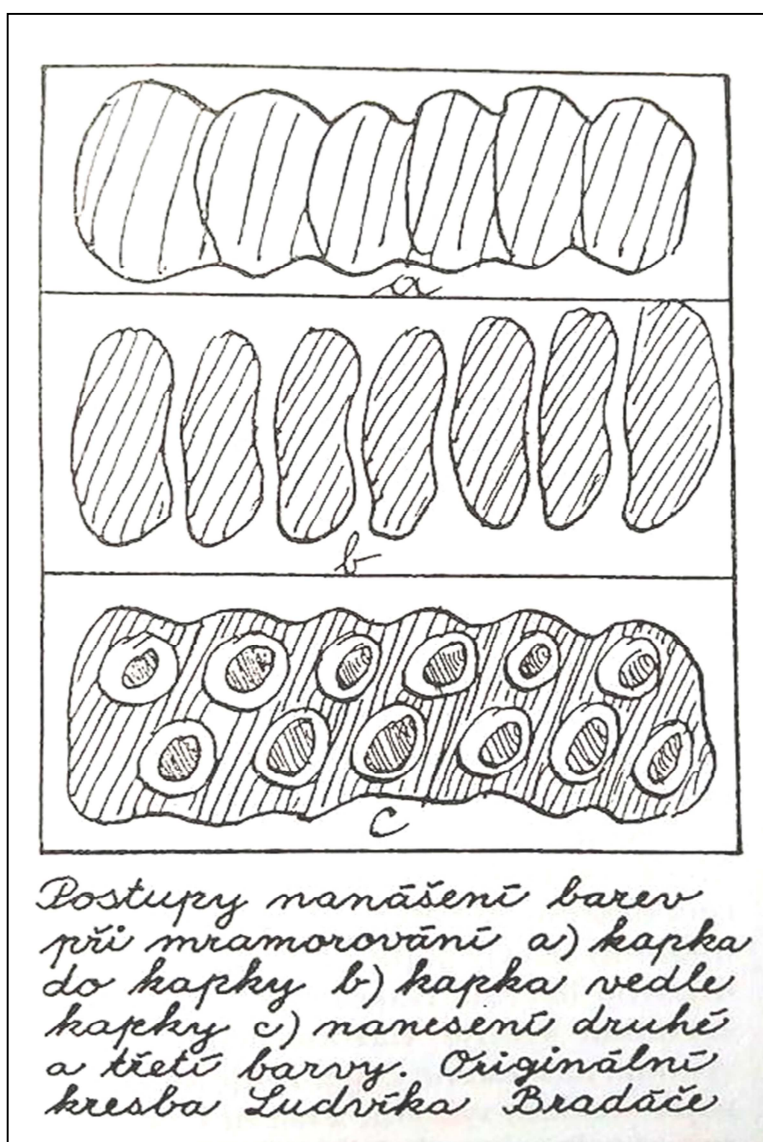
Rozváděcí prostředky: kyselina citronová nebo vinná, vápenná voda, uhličitán draselný, albumin, modrá skalice, kamencová voda.

Pracovní postup: Papír je vhodné natřít kamencovou vodou. Nádoba se naplní nosnou tekutinou, lepidlem na tapety, na niž se pak mohou nakapávat a nastříkovat barvy, tak aby postupně zaplnily celou plochu. Každá další barva pak musí být míchána s rozváděcími prostředky, aby překonaly ty předešlé. Odstíny se na hladině nosné tekutiny mohou rozvádět špejlí nebo dřívkem do požadovaných záměrů. Za pomoci některého z rozváděcích prostředků, které je možné nakapat do barev, se dají tvořit různé zajímavé vzory. Papír není třeba ponořit a snímá se úhlopříčně, z rohu do rohu. Tato technika zušlechťování papíru je náročnější než ostatní. Vyžaduje trpělivost a zkoušení nosných tekutin, jejich hustoty, množství přimíchaných rozváděcích prostředků a barev. I stejné prostředky a příměsi se mohou projevit pokaždé jinak nebo mít jiné výsledky.^{47 48}

⁴⁷ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁴⁸ VAKRČKA, Alois. *Knihařství.*

Obrázek 3 – Mramorové papíry

Obrázek 4 – Postup nanášení barev při mramorování⁴⁹

⁴⁹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

5.2 Téma: Papírové dárkové tašky

V průmyslové výrobě se zhotovují jako obalový materiál na různé zboží v mnoha provedeních a ve velkých nákladech. Jsou použitelné na sypké zboží, jako obchodní, pro poštovní zásilky i jako odnosné tašky s uchy. Vyrábí se za pomoci stříhu a šablon. Podle použití, z materiálů lehkých nebo pevnějších a odolnějších. Tašky mohou mít skládací boky a křížová dna, vyztužená lepenkou pro větší pevnost.

Motivace: v ručním knihařství, je možné v malém množství vyrábět tašky originální, které mohou sloužit k předání dárku.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 1 hodina

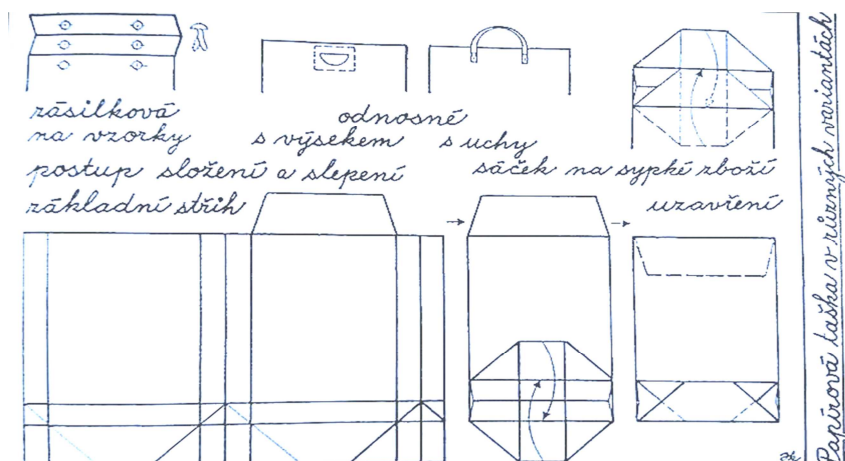
Pomůcky a materiál: barevný karton vyšší gramáže nebo předtiskovaný vzorovaný karton většího formátu. Lepidlo, nůžky, kovové pravítko, knihařská kost.

Pracovní postup: nejdřív je potřeba určit velikost tašky. Dvě největší plochy zakreslené v návrhu, slouží jako přední a zadní část. Pak stanovit jejich požadované velikosti a podle nich určit míry částí ostatních, v měřítku. Podle vzoru je třeba narýsovat na karton nákres, který je nutné zvětšit na požadovanou velikost. Narýsovaný návrh se musí vystříhnout a narýhovat za pomoci kostky a pravítka. Rýhovat je nutné z vnitřní strany papíru, pokud je vnější potištěná. Pravítko se přikládá ke každé lince, na níž se vytvoří kostkou žlábek pro jednoduché ohnutí. Za pomoci pravítka se pak všechny strany ohýbají. Taška je připravena ke složení dna, podle návrhu. Na složené a slepené dno je ideální vystříhnout vnitřní výztuhu, pro větší pevnost a nosnost. Z kartonu nebo lepenky. Složené tašce se mohou děrovačkou udělat otvory k navlečení oušek. Ty se dají navléci ze stuhy, provázku, přírodního lýka, aby ladily s dekorem dárkové tašky. K uchu se může také přidat cedulka, jmenovka nebo jiná tematická drobnost, vystřižená ze stejného kartonu. Taška tím získá na originalitě a atraktivitě.⁵⁰

---

⁵⁰ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

Obrázek 5 – Papírová dárková taška

5.3 Téma: Skládací krabičky

Jednoduché skládací krabičky ve stále větší míře využívá obalová technika. Vyrábějí se ve velkých nákladech na výsekových strojích. V malém množství nebo jednotlivě se dají vyrábět skládací krabičky i ručně. Nabízí se mnoho tvarů a provedení, které se dají vyrobit z čistých i potištěných kartonů vyšší gramáže nebo skládačkové lepenky. Mohou mít jednoduchou podobu klasické krabičky s víkem nebo jsou rozkládací a podobají se skládačkám. Základna může být jednoduchá čtvercová, obdélníková nebo také mnohoúhelníková. Patenty k zavírání se zhotovují jako zavírací, zasouvací, s oušky apod. Z počátku je vhodné si vybrat jednoduchý tvar.

Po nácvičku jednoduchého typu podle šablony nebo předkresleného návrhu lze získat nejen dovednost a pečlivost k vyrobení krabičky složitější ale také představu o tom, jak si připravit návrh jiných, konstrukčně mnohem náročnějších.

Motivace: Skládání krabiček jsou originálním a nevšedním obalem na dárky.

Obrázek 6 – Skládací krabička

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 1 hodina

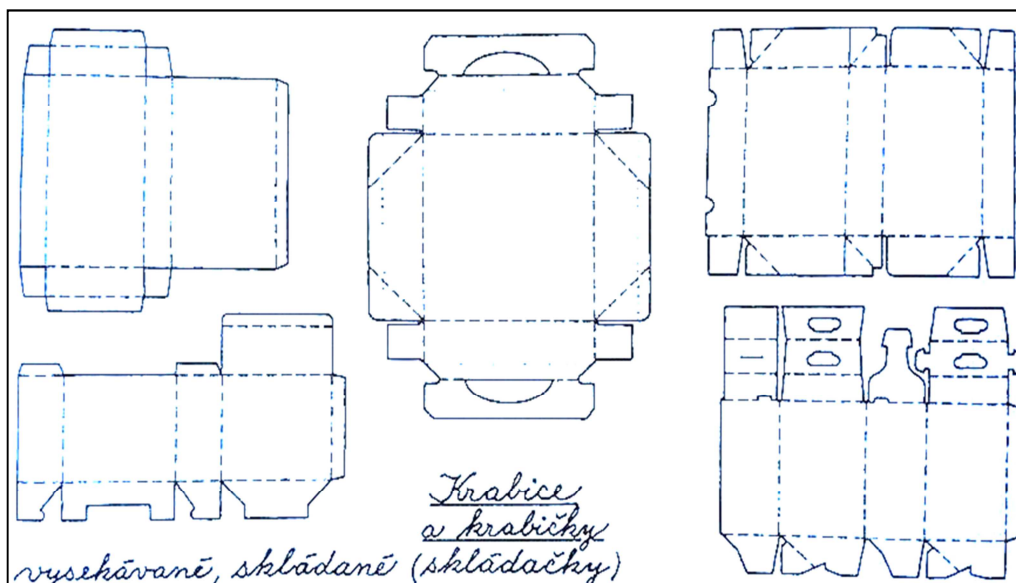
Pomůcky a materiál: skládačková lepenka, chromo-náhrazkový karton nebo obyčejný, vyšší gramáže. Ideálně předem potištěný. Nepotřebuje pak žádný další materiál k potahu a její atraktivní vzhled je hotov. Kovové pravítko, trojúhelník, zalamovací nožík, knihařská kost, nůžky, tužka, dřevěná podložka k řezání, lepidlo na papír, Duvilax nebo Herkules.

Pracovní postup: Je nezbytné nejdříve pečlivě promyslet konečnou velikost krabičky. Vnitřní rozměr její základny a výška boků, tedy hloubka je rozhodující pro výslednou celkovou velikost. Za pomoci pravítka a tužky narýsovat na karton, lepenku předkreslený návrh rozložené krabičky. Pečlivě, přesně a v měřítku. S použitím trojúhelníkového pravítka se rýsují všechny pravé

úhly. Hlavní linie je dobré rýsovat plnou čarou. Jsou základním tvarem určeným k vyříznutí nebo vystřížení. Ty linie, které jsou v nákresu zobrazeny čarou přerušovanou, je vhodné narýsovat přerušovaně. Všechny jsou určeny k ohnutí. Po pečlivém překreslení návrhu je vhodné základní tvar vyříznout zalamovacím nožičkem. K tomu je třeba si připravit dřevěnou podložku.

Obrázek 7 – Skládané a vysekávané krabice⁵¹

Přesným přiložením kovového pravítka a jedním řezem nožičkem se dá docílit dokonalého a přesného výřezu. Stejný postup je nutné opakovat na všech stranách krabice. Je vhodné řezání zalamovacím nožičkem předem nacvičit. Jednou rukou pevně držet přiložené kovové pravítko na zkušebním lepenkovém přířezu a druhou udělat přesný řez. Nejpřesnějšího a nejpečlivějšího výsledku můžeme dosáhnout za pomoci knihařské kostky a pravítka. Je nutné přiložit opět pravítko na přerušovanou linku a kostkou udělat výraznou rýhu. Rýha předurčuje přesný bod ohybu.

Po přesném narýhování celého předkresleného návrhu se každý žlábek ohne. Nejlépe přes pravítko. Po ohnutí se přehladí ohnutá strana kostkou. Některé části budou sloužit jako stěny krabičky a jiné jako spojovací křídélka. Lepenkový návrh, který má ohnuté všechny strany lze už jednoduše složit a slepit za pomoci

⁵¹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

přebytečných částí, křidélek. Pokud je krabice vyrobena z lepenky nebo obyčejného kartonu, dá se potáhnout papírem nižší gramáže, aby získala na atraktivitě.

5.4 Téma: Sestavované krabice

Motivace: krabice mohou sloužit jako dekorativní doplněk do interiéru, k uskladnění různých předmětů i jako originální dárkové balení.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 3 hodiny

Základ výroby sestavovaných krabic stojí na odlišném výrobním postupu než u nařezávaných a skládaných. Slepují se z jednotlivých dílů lepenky, která je předem přesně nařezána na potřebný rozměr. Vyrábějí se z šedého strojního typu, o tloušťce dva až čtyři milimetry. Často se sestavují jako silnostěnné, kdy se slepují dvě lepenky na každou stěnu krabice, ještě před sestavením. To je vhodné především tehdy, pokud má mít krabice větší nosnost a pevnost nebo je plánována ve větších rozměrech. S ohledem na to, k jakému účelu se vyrábí, se zpracovává její tvar a forma. Mohou se vyrábět s víkem společně, které je pak odklápěcím prvkem.

Dalším typem jsou ty, které mají víko jako samostatný kus. Je možné pak podle účelu a přání zákazníků zpracovat několik základních typů sestavené krabice. Oba díly mohou mít stejný šířkový rozměr a jsou samostatnými kusy, přičemž se krabice zavírá za pomoci krčku. Ten se vlepuje do krabice jako vyvýšená část, která je určena k přesnému nasazení víka.

Jiným typem je sestavovaná krabice, kdy je víko také samostatným kusem. To se pro tento klasický typ zpracovává větší než krabice, aby jej bylo možné jej nasadit k uzavření. Všechny typy krabic se dají potáhnout zušlechťeným papírem, knihařským plátnem ale také například kvalitní interiérovou tapetou nebo kůží. Vždy je nutné přihlížet k účelům, použití, podmínkách a zátěži, které bude vystavena. Pokud bude krabice sloužit jako dárková, je vhodný kterýkoliv ze zmíněných materiálů, je to spíše otázka estetiky. Ke kartonážním účelům je

ideální k potahu materiál odolnější, především knihařské plátno. Zajistí dlouhotrvající pevnost a odolnost.⁵²⁵³

5.4.1 Sestavovaná krabice s víkem zvlášť

Pomůcky a materiál: šedá strojní lepenka, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál (plátno, papír), nůžky, knihařská kost, štětec, papírová lepicí páska.

Pracovní postup: na krabici i víko je dobré nařezat jednotlivé díly lepenky současně, aby bylo možné dosáhnout naprosté přesnosti. Za pomoci lepidla se nejprve sestaví zvlášť víko i krabice. Vždy se ke spodní části přilepují boční delší díly, jejichž hrana se natírá lepidlem. Ke dnu a k bočním stranám se pak přisadí a přilepí kratší boční hrany. Stejným způsobem se sestaví krabice i víko. Je nutné lepit boky ke dnu velmi pečlivě a přesně, aby nedošlo k nerovnostem. Pro dokonalou pevnost víka i krabice je vhodné vymazat nebo vylít všechny spojené hrany zevnitř lepidlem. Zvlášť u krabic větších rozměrů. Po zaschnutí je vhodné všechny vnější i vnitřní spojené rohy přelepit hnědou papírovou lepicí páskou. Nakonec se změří a nařezou přesné díly na výrobu krčku, který bude čnít přes okraje. Měří se podle vnitřního rozměru.

Hotovou suchou krabici můžeme potáhnout připraveným plátnem nebo papírem. Nejhodnější je stříhat materiál na pákových nůžkách pro naprostou přesnost, tak, aby byly vždy dva delší kusy a dva kratší na boky krabice naprosto stejné. Pokud má být obdélníková, nejdřív se potahují obě kratší boční strany se záložkami 8 až 10 mm na dno i krček. Materiál se musí natřít lepidlem, pečlivě přihladit po všech stranách a vytvarovat za pomoci kostky v oblasti krčku. Víko se potahuje stejným způsobem, jen záložka vevnitř musí přesahovat celý bok a na dno víčka. Horní plocha musí mít potah asi o 2 milimetry menší z každé strany plochy. Tato část může být i z jiného materiálu, než je potažen zbytek krabice. Kombinace materiálů má velmi originální výsledky. Tenká lepenka, o 2 milimetry menší ze všech stran, než plocha víka se může potáhnout

---

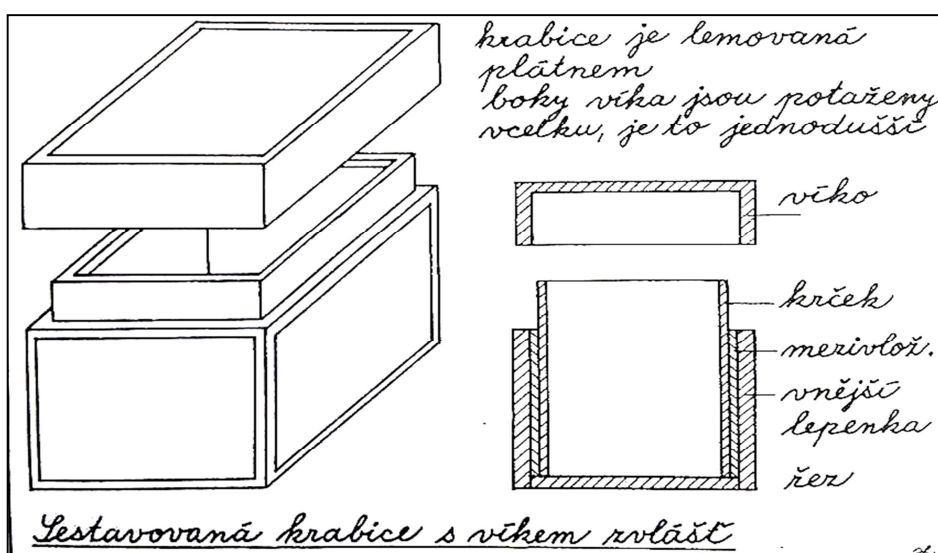
⁵² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁵³ VAKRČKA, Alois. *Knihařství.*

se záložkami a přilepit na víko. Pro dokonalý tvar krabice a z estetických důvodů je vhodné ji zevnitř vylepit papírem.

Lepenka, ze které se krabice vyrábí má tendence se různě kroutit, pokud je polepena jen z jedné strany. Vylepením se zajistí protitah. Nejčastěji používaným materiálem je pevný bílý papír, protože se neodírá, je pevný a dobře se s ním pracuje. Nejprve se může vylepit dno se záložkami na všechny strany a pak postupně všechny boční. Je možné také krabici vylepit nejprve všechny boky se záložkou na dno ze všech stran a pak vylepit materiálem o něco menším. Krabice by hotová měla schnout asi den, nejlépe s lehkým zatížením.⁵⁴

Obrázek 8 – Sestavovaná krabice s víkem zvlášť⁵⁵

⁵⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁵⁵ VAKRČKA, Alois. *Knihařství.*

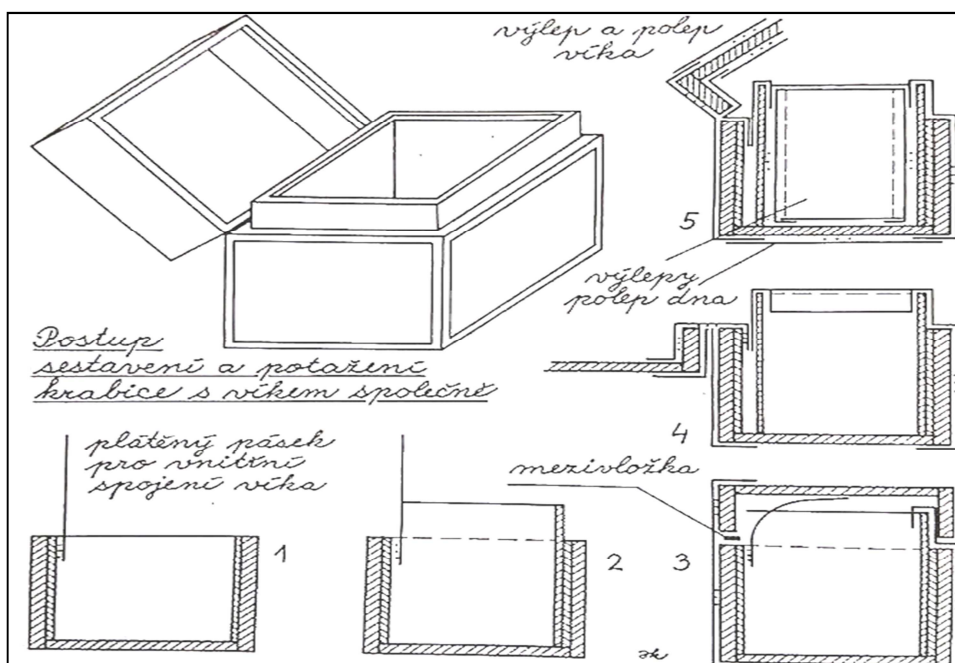
5.4.2 Sestavovaná krabice s víkem společně

Pomůcky a materiál: šedá strojní lepenka, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál (plátno, papír), nůžky, knihařská kost, štětec, papírová lepicí páska.

Pracovní postup: stejným způsobem jako u předešlého postupu je nutné sestavit krabici i víko, rohy přelepit páskou a vylít oba díly. Obě části je vhodné zvlášť potáhnout po třech bočních stranách a spojit plátěným kloubem. Tento díl, plátěná část, je současně potaženou čtvrtou stranou, sahá od výlepu víka až na spodek krabice. Aby se víko otevíralo dobře a jen do určité polohy, můžeme vlepít stužku požadované délky, která se s ním spojí. Do spodu krabice se pak vlepí olemovaný krček.

Dá se použít i jiný způsob potažení. Sestavit krabici a víko a vlepít krček jen po třech stranách. Všechny i s krčkem se potáhnou a spojí se v kloubu, čímž se současně potáhne strana poslední. Část krčku můžeme potáhnout předem a pak jej vlepít do hotové krabice. Vylepení vnitřních částí se dá zpracovat stejnými způsoby a materiálem jako krabice s víkem zvlášť.⁵⁶

Obrázek 9 – Sestavovaná krabice s víkem společně⁵⁷

⁵⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁵⁷ VAKRČKA, Alois. *Knihařství.*

5.5 Téma: Kazety

Motivace: Kazety slouží jako dárkové obaly k předání nebo uchování různých drobností. Jsou to ozdobné krabičky menších rozměrů, které mohou být velmi atraktivním obalem pro medaili, vyznamenání, šperk, bižuterie a dalších originalit.

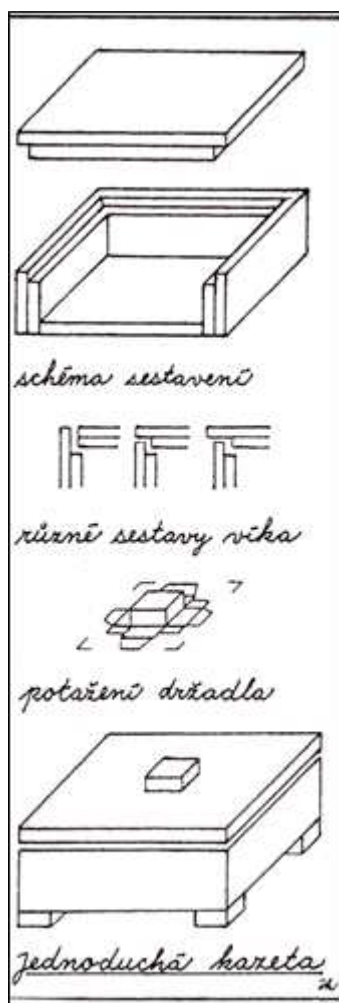
Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 3 hodiny

Záleží vždy, za jakým účelem jsou kazety vyrobeny a podle toho mohou být jednoduché ale také v náročných provedeních s luxusními drahými potahy. Mají často výtvarný záměr a jsou zdobeny podobně jako knižní vazby různými výtvarnými technikami. Kazety mohou mít rozličné a originální tvary, nejčastěji pravoúhlé, válcové nebo oválné. K výrobě všech typů se používá šedá strojní lepenka a většina kazet je doplněna drobným kováním k uzavření.

Pomůcky a materiál: šedá strojní lepenka, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál, nůžky, knihařská kost, štětec.

Pracovní postup: Pokud nemá kazeta oblý tvar, sestavuje se z lepenky o síle 2 mm. Musí se nařezat jednotlivé díly, přičemž dno je z jedné vrstvy lepenky a všechny boční strany jsou slepeny ze dvou. U kazet vyrábíme nižší boční strany, které se vlepují ke každé stěně krabice. Jsou zhotovené místo krčku, aby víko mohlo zapadnout přesně do horní části kazety.

Obrázek 10 – Jednoduchá kazeta⁵⁸

Víko se sestavuje ve stejných rozměrech jako dno kazety a ze dvou dílů lepenky. Při oválných tvarech kazety se musí použít k výrobě lepenka tenčí, 1 mm, kterou je možné ohýbat. Spodní část kazet se vyrábí stejným způsobem jako již zmiňované sestavované krabice. Je nutné nařezat pečlivě jednotlivé díly přesných rozměrů. Všechny boční přířezy se poslepují po dvou a je dobré je zatížit než zaschnou. Následně je sestavíme stejně jako krabici. Lepidlem se namaže hrana každého dílu a přisadí pečlivě přesně na dno a bočními hranami k sobě. Je nezbytné, aby všechny díly byly přesné a měly stejné rozměry.

Potahování kazet: k potahování kazet můžeme využít nejrůznější materiály, vždy záleží na tom, k čemu bude kazeta používána nebo jakého

⁵⁸ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

výtvarného záměru potřebujeme dosáhnout. Při jednodušším zpracování se dá použít na potah některý z klasických knihařských materiálů, papír, plátno nebo jejich kombinace. U kazet náročného zpracování můžeme použít také kůži, pergamen, zušlechtěný papír nebo různé jiné materiály.

Postup při potahování je stejný jako u krabic. Je možné nejprve potáhnout dno se záložkami v bocích a teprve potom boční části, které se přikládají přesně k hranám dna. Kazetu můžeme potáhnout i jiným způsobem. Nejprve v bocích se záložkami a pak dno, kde se materiál přikládá přesně k hranám. Při potahování víka je nejlepší použít jeden kus materiálu, který se založí na vnitřních stranách.

Vylepení kazety: Při vnitřním výlepu kazet je nejvhodnější vybírat materiál, který se hodí k venkovnímu potahu kazety. Nejlepší možností výlepu je potáhnout dva samostatné kusy lepenky o síle 1 mm, která se pak vlepí dovnitř kazety i víka. Musí být ale o 1 až 2 mm kratší ze všech stran, aby pohodlně vešla dovnitř. Je dobré ji pak na 24 hodin zatížit. Je možné také vylepit kazetu klasicky, stejně jako krabici. Nejprve se lepí dno se záložkami na všechny strany a pak postupně všechny boční strany. Dají se vylepit všechny boky se záložkou na dno ze všech stran a pak vnitřek vylepit materiálem o něco menším. Kazeta by hotová měla schnout asi den, nejlépe s lehkým zatížením.⁵⁹

Vypouzdření kazety: Vnitřní vylepení u kazety náročného provedení se dá zpracovat za pomoci různých textilních materiálů. Pak se jedná spíše o vypouzdření. Nejobvyklejšími materiály je samet nebo satén. Esteticky jej pak můžeme sladit s koženými nebo pergamenovými potahy. Samet a satén mají velmi honosný a atraktivní vzhled a jsou příjemné na dotek. Ve většině případů se nevlepuje vnitřní materiál přímo dovnitř kazety, často je podložen měkkou výplní, nejčastěji molitanem. Měkká výplň může mít výřez, který samet nebo satén bude překrývat a do kterého rozměrově přesně zapadá medaile nebo jiný předmět.

Molitan a každá boční stěna, se potáhne textilním materiálem a vlepí jako hotový kus do kazety. Ta má někdy na víčku ještě úchytka k jednoduššímu otevírání. K tomu se dá použít jednoduchý zdobný předmět, ozdobný prvek. Lze ji také jednoduše vyrobit slepením několika lepenkových čtverečků, na tloušťku a velikost, která odpovídá velikosti kazety. Potáhne se jedním kouskem materiálu

---

⁵⁹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

se záložkami vespod. Pak se přilepí k víku a zatíží. Pokud má být kazeta zdobená a je například v kůži, je nejvhodnější použít k výzdobě techniku slepotisku, ražbu přes folii, mozaiku, aplikaci, plastiku.

U potahů ze zvířecí kůže je ideální tepání nebo řezba do kůže. K pergamenové výzdobě se hodí i průsvitka. Výzdobné techniky je také možné různě kombinovat.⁶⁰

5.6 Téma: Dózy

Motivace: dózy jsou stejně jako kazety ozdobné krabičky, mají ale oválné a válcové tvary. Největší využití mají pro drobné dárky, šperky, bižuterii, plakety a medaile.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 3 hodiny.

Dózy mohou být jednoduché nebo v náročném provedení, potaženy luxusními a drahými materiály. Mohou se zhotovovat také podle návrhů výtvarníků.

Pomůcky a materiál: šedá lepenka 1 mm, bílá lepenka 2 mm, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál, nůžky, knihařská kost, štětec, dřevěná forma na návin lepenky, papírová páska.

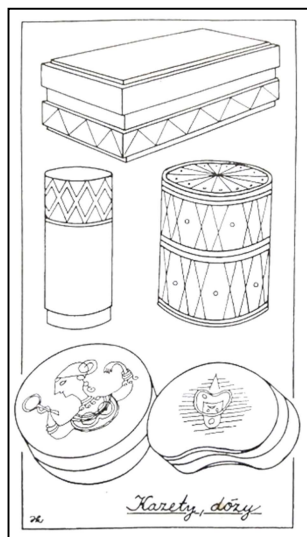
Pracovní postup: Základním konstrukčním materiálem pro dózy je lepenka tloušťky 1 a 2 mm. Dno a víko vyžaduje pevnost, proto je ideální lepenka tloušťky 2 mm. Nejlépe bílá lepenka, která je měkká a dá se z ní vyseknout nebo vystříhnout dno. Oválný skelet musí být tenčí, aby bylo možné jej navinout na dřevěnou formu a ohnout podle potřeby. K tomu je zapotřebí lepenky o tloušťce pouze 1 mm. Nejprve je důležité vyměřit rozměry oválného nebo kulatého dna ze silnější lepenky a vyříznout jej. Podle dna pak určit velikost pláště, který se po vyříznutí navine na dřevěnou formu a spojí papírovou páskou. Dno se pak vlepí dovnitř dózy. Zabrání se tím její deformaci. Dno se musí vtlačit

---

⁶⁰ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

dovnitř dózy. Asi 0,5 cm spodní části skeletu se natře lepidlem, dno se vtlačí zpátky k okraji a nechá se dobře zaschnout.

Obrázek 11 – Kazety, dózy

Potahování dózy: Výběr nejvhodnějšího materiálu k potažení dózy závisí na použití, účelu a požadovaném záměru. Může se použít papír, plátno, ručně zušlechtný papír, kůži nebo pergamen. Při potahování se nechá na dno záložka materiálu široká 5 mm, do otvoru tubusu 10 mm a na délku přesahuje asi 8 mm. Záložky stejných rozměrů musí mít také záložky u víčka. Při potažení a založení dna je lepší je postupně nastříhnout. Natvarovaný a slepený krček se vlepí až do potažené hotové dózy, který je potřeba namazat lepidlem část kolem otvoru. Krček se pečlivě přihladí a nechá zaschnout.

Vypouzdření dózy: Podobně jako kazety se vypouzdřují i dózy. Je vhodné vždy použít způsob, který tvar dózy umožňuje nejlépe. Každá velikost a tvar, dovoluje jiné možnosti. Nejlepší je vyrobit i vnitřní díl, který se potáhne předem a do dózy se vlepí jako hotový kus. Vnitřní námotek můžeme vyrobit z kartonu nebo chromo-náhrady na míru. Z jedné strany se nalepí molitan, který potáhneme vybraným textilním materiálem. Hotový vnitřní kus se po vyschnutí může vlepit dovnitř.

I pro dózy je samet a satén nejobvyklejším a nejvíc využívaným materiálem. Výtvarným záměrům a použitému potahovému materiálu přizpůsobíme výzdobu.

Dózám se mohou zdobit víka a někdy i prostory po obvodu. Dají se použít různé výzdobné techniky používané v knižní vazbě. Na víko lze aplikovat také drahý kámen nebo jiný zdobný prvek. Může se připevnit i úchytka k jednoduchému otevírání, která doplní vhodně kompozici výzdoby. Je možné použít i drobné kování.⁶¹

5.7 Téma: Vazba památníků

Motivace: památník je krásným a nevšedním dárkem v podobě zápisové, upomínkové knihy.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 4 hodiny.

Památník má dlouhou historickou tradici. Je zápisovou knihou s čistými listy papíru a měkkými deskami. Vyrábí se většinou ve formátu A5 a obsahuje kolem padesáti listů. Materiál, který použijeme k potažení, se odvíjí od náročnosti provedení. Dají se použít klasické knihařské materiály, kůže nebo pergamen ale taky samet a další textilie. Při náročnějším zpracování památníku je vhodné použít i kvalitnější papír k výrobě předsádek a bloku. Památník se často obšívá po celém obvodu koženým páskem. Je známa celá řada způsobu obšití. Kromě toho můžeme desky památníků zdobit různými knihařskými technikami.

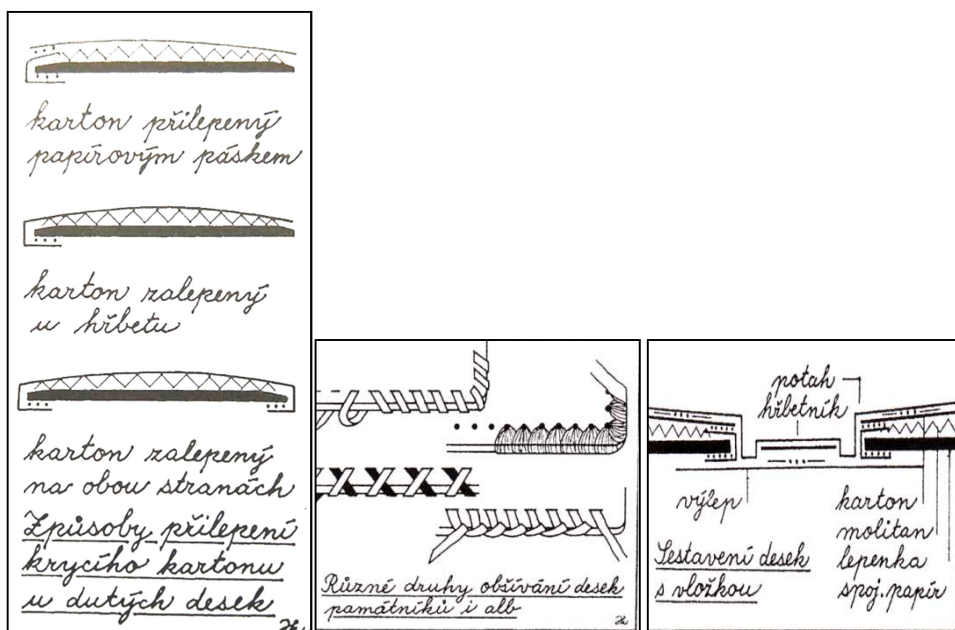
Pomůcky a materiál: šedá strojní lepenka, karton, předsádkové papíry, papír na ušití bloku, nitě, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál, nůžky, knihařská kost, štětec.

Pracovní postup: Všechny papíry, které budou použity na předsádku a listy bloku, musí být vybrány tak, aby byl dodržen směr vlákna papíru shora dolů. Nejprve je vhodné připravit blok z kartonových listů, nejméně 15 až 20 kusů. Všechny je nutné zpřehýbat na polovinu.

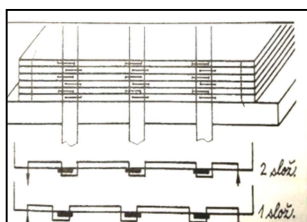
⁶¹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

Obrázky 12 – Postup práce – památník

Naskládané dvoulisty se zatíží. Ve stejné velikosti jako kartonové dvoulisty musí být i předsádky. Z barevného nebo zušlechtěného kartonu, který bude ladit s potahovým materiálem na deskách, se přehnou také na polovinu a přehladí. Přední i zadní předsádka bude sestávat z tohoto zdobnějšího papíru a jednoho listu kartonu z přichystaného bloku. S první a poslední složkou. Barevný karton se přilepí celou plochou k první a poslední složce bloku.

Spojování bloku: Blok památníku můžeme šít ručně na tkanice, které se dají obšívát, nebo prošít. Sešitý blok je třeba sklepat kladívkem a přesahující tkanice, asi 20 mm dlouhé, přilepit ke hřbetu. Blok se zaklíží, zatře ve hřbetu lepidlem a po zaschnutí jej lehce zakulatíme za pomoci kladívka. Po všech stranách je pak dobré blok ořezat, aby přední strana zůstala oříznutá rovně, přestože hřbet je kulatý. Růžky knižních desek je vhodné nůžkami zaoblit. Ořízka bloku památníku se může natírat po všech stranách nebo může zůstat čistá. Hřbet je třeba přelepit gázem nebo papírem pro zachování tvaru a zpevnění.

Obrázek 13 – Postup práce – památník, šití na tkanice

Výroba desek: Desky památníků jsou nejvhodnější sendvičové. Sestávají ze tří materiálů. Vespod je lepenka, uprostřed molitan a nahoře karton. Molitan uprostřed musí být kratší po všech stranách o 0,5 mm, aby nevyčnival. Všechny tři vrstvy se spojí ze všech stran papírovým pruhem v šíři 20 mm. Hřbetník se zhotoví z kartonového dílu na šířku přes celý obvod hřbetu s odsazením desek od hřbetu 5–6 mm.

Potažení desek: potahový materiál je nutné nařezat větší ze všech stran o 12 až 15 mm. Na potah namazaný lepidlem se přiloží desky, které se musí za pomoci kostky přihladit ve hřbetu a následně vtlačit do drážek a přihladit na deskách.^{62 63}

5.8 Téma: Alba

Motivace: Album může sloužit k uchování různých plochých předmětů. Například poštovních známek, nálepek, karet ale nejčastěji fotografií. Je vhodné jej vyrobit i jako nevšední dárek.

Technologický postup: je určen dospělým, kteří mají v ruční práci určité zkušenosti, potřebnou zručnost a chtějí se věnovat tvůrčí činnosti v knihařském oboru.

Časová náročnost: 4 hodiny.

Alba mají většinou podélný tvar a hřbet na kratší straně. Lze je ale vyrábět v různých tvarech, velikostech a formátech. Všechny druhy mají stejným způsobem vyroben blok, kterým je kartonová vložka z barevných nebo bílých papírů a spojuje se ve hřbetu.

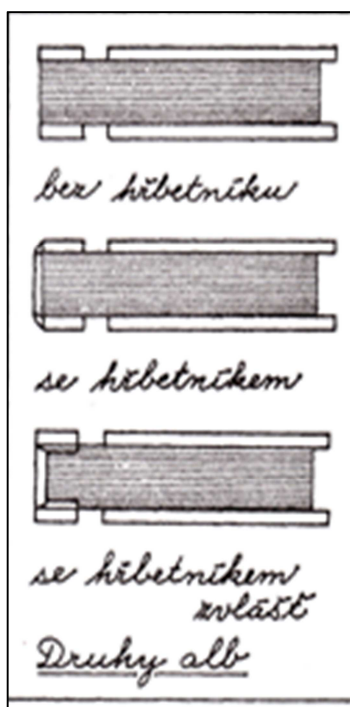
⁶² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁶³ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih.*

Desky alb mohou být vyrobeny několika způsoby a podle toho se rozlišují:

- alba bez hřbetníku,
- alba se hřbetníkem,
- alba se hřbetníkem zvlášť.

Obrázek 14 – Druhy alb

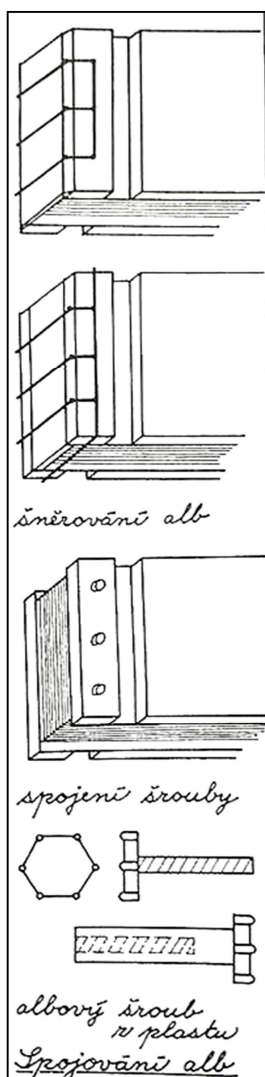

Pro všechny druhy alb se vyrábí desky v podobě klasických potažených lepenkových dílů nebo desky sendvičové, stejně jako u památníků. Potahovými materiály může být papír, plátno, kůže nebo pergamen. Při výrobě sendvičových desek pak především samet. Stejně jako památníky můžeme alba zdobit obšíváním, umístěním fotografií na přední desku a v náročných provedeních lze využít knihařské výzdobné techniky. Intarzii, mozaiku, aplikaci.

Pomůcky a materiál: šedá strojní lepenka, karton na zhotovení bloku, disperzní lepidlo Duvilax, potahový materiál, nůžky, knihařská kost, štětec.

Pracovní postup: Nejprve se nařeže z kartonu 20 až 25 listů na velikost konečného formátu. Listy je nutné narýhovat třemi drážkami u hřbetu, k lepšímu ohýbání.

Obrázek 15 – Spojování alb

Poslední rýha by měla být asi 30 mm od hřbetu a další o 0,5 mm dál k bloku. Každý list se opatří pavučinkovým papírem, který se musí zkrátit po všech stranách o 0,5 mm a přilepit u hřbetu. Listy je třeba děrovat třemi anebo čtyřmi otvory, podle velikosti alba. Blok můžeme jednoduše slepit ve hřbetu lepidlem pro lepší manipulaci. Později se spojí s deskami točenou šňůrou. Poslední rýha by měla být asi 30 mm od hřbetu a další o 0,5 mm dál k bloku. Každý list se opatří pavučinkovým papírem, který se zkrátí po všech stranách o 0,5 mm a přilepí u hřbetu. Listy se děrují třemi anebo čtyřmi otvory, podle velikosti alba. Blok můžeme jednoduše slepit ve hřbetu pro lepší manipulaci. Později se spojí s deskami točenou šňůrou.

Výroba desek: Všechny typy alb mohou mít sendvičové desky jako památník. Jsou pevné a měkké, příjemné na dotek. Sendvičové desky sestávají ze tří různých materiálů. Vespod je lepenka, uprostřed molitan a nahoře karton. Molitan uprostřed musí být kratší po všech stranách o 0,5 mm, aby nevyčníval. Všechny tři vrstvy se spojí ze všech stran papírovým pruhem v šíři 20 mm. Přední rohy obou desek se mírně zaoblí nožikem nebo nůžkami. Desky se svěsí a potáhnou klasickým způsobem. Sendvičové desky se nelisují, a pokud jsou potaženy textilním materiálem, podlepuje se potah papírem. Aby přes textili neprosakovalo lepidlo, používá se středně hustý škrob. Papír se namaže a opatrně přihladí k textilii.^{64 65}

5.8.1 Album bez hřbetníku

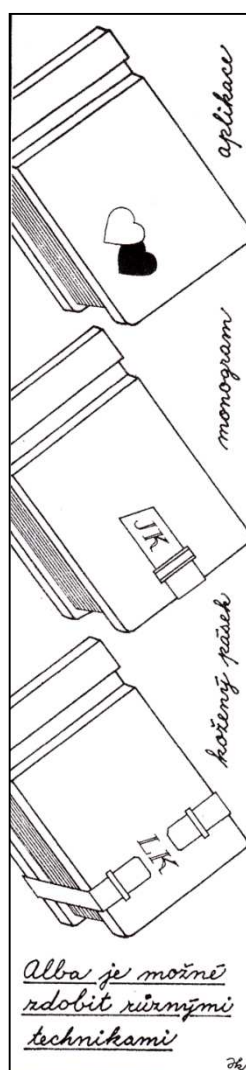
Výroba desek: Album bez hřbetníku se nespojuje klasicky ve hřbetu. Přední a zadní desku je nutné vyrobít jako samostatný kus, který se předem potáhne. Nejvhodnější k výrobě je lepenka v síle 2 mm, kterou je dobré na desky nařezat v rozměrech kartonové vložky s přídavkem asi 4 mm po třech stranách. Délku desek je potřeba změřit od první rýhy hřbetu. Růžky u přední a zadní desky se mohou zaoblit lehce nůžkami nebo nožikem. Desky se skládají z lepenkových dílů a hřbetního pásku 20 až 25 mm širokých, pak se svěsí na balicí papír v šířce 30 mm. Desky budou ztuženy v drážkách a lépe se při potažení budou tvarovat.

Potažení desek: Velikost potahu je vhodné změřit podle rozměru lepenkové desky s hřbetním páskem a přídavkem 15 mm na každé straně. Deska se pak položí na potahový materiál namazaný lepidlem a přihladí se. Kostkou se opatrně vtlačí do drážek a přihladí na hřbetní pásek. Za pomoci papíru se nejlépe přilepí záložky a v rozích zatáhnou mírně šídlem do zakulaceného tvaru. Desky se vylepí z vnitřní strany plátnem kvůli protitahu, kroucení a deformování. U alb vylepíme předeštlí nejlépe dvakrát. Horní vrstvou by měl být nejlépe karton s odsazením 4 mm ze všech stran. Desky se nechají dostatečně vyschnout.

⁶⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁶⁵ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih.*

Obrázek 16– Zdobení alb

Spojení kartonové vložky s deskami: Alba je možné spojovat ve hřbetu bez šití, za pomoci ozdobné točené šňůry nebo sešroubováním speciálními albovými šrouby. U všech způsobů šněrování se proseknou průbojníkem 3 až 4 otvory ve hřbetním pásku a kartonové vložce podle šablony. Existuje několik způsobů provlečení.⁶⁶

5.8.2 Album se hřbetníkem

Výroba desek: Při výrobě tohoto typu alba se společně se hřbetníkem zpracovávají i desky. Obě desky se nařezou na velikost kartonové vložky a přidají

⁶⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

se 4 mm po všech stranách. Odsazení bude 5 až 6 mm. Na šířku kartonové vložky vyrobíme hřbetník z tuhého kartonu. Hřbetník se svěsí na papír, který bude mít jeho šířku s bočními pásky, dvou odsazení a dvou 15 mm lepenkových dílů. Při svěšování je třeba položit uprostřed papíru hřbetník, boční pásky s odsazením 10 až 15 mm a obě desky s odsazením 5 až 6 mm.

Potažení desek: Potahový materiál je nevhodnější nastříhat na velikost desek s 15 mm záložkou. Na namazaný materiál lepidlem se umístí desky a přihladí se nejdřív na desce, pak v drážce za pomocí kostky a na hřbetním pásku. Záložky se musí zalepit a zatáhnout šídlem dokulata. Přídeští je nutné kvůli protitahu vylepit dvakrát. Horní vrstvou by měl být karton s odsazením 4 mm ze všech stran. Vylepení vnitřní hřbetní části, která přesahuje, se provádí stejným materiálem, jakým jsou potaženy desky.

Desky je pak možné spojit jako u alba bez hřbetníku speciálními šrouby nebo provléct ozdobnou točenou šňůrou.⁶⁷

5.8.3 Alba se hřbetníkem zvlášť

Výroba desek: Desky se zhotovují stejně jako pro alba bez hřbetníku. Jako samostatná část desek se vyrobí hřbetník s bočními přesahy. Šířku hřbetníku měříme podle tloušťky hřbetu kartonové vložky a desky se vyrábějí z šedé lepenky, tlusté 1 až 1,5 mm.

Potahování desek: Hřbetník i desky se potáhnou stejným materiálem. Velikost potahu by měla být větší o 15 mm na výšku a 25 mm na šířku. Přes boční přesahy se potažený hřbetník založenými okraji vylepí kvůli protitahu plátnem nebo silným kartonem. Desky je možné slepit dohromady s kartonovou vložkou, aby se s albem lépe manipulovalo při šněrování.

Spojení kartonové vložky s deskami: spojíme kartonovou vložku s deskami speciálními šrouby nebo šněrováním.⁶⁸

⁶⁷ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

⁶⁸ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.*

Závěr

V mé bakalářské práci jsem se zabývala tvorbou metodické příručky v knihařském oboru, která je určena pro volný čas dospělých.

Její zpracováním jsem měla možnost obohatit své znalosti v oboru po teoretické i praktické stránce. Literatura, ze které jsem čerpala, mi nabídla spoustu nových informací pro výuku odborných předmětů, nepřeborné možnosti výroby a zpracování pro praktické vyučování. Prohloubila jsem si znalosti o výrobě různých knihařských výrobků, jejich technologických postupů, původních, i zdokonalených dobou. Měla jsem možnost podrobně prostudovat různé formy zpracování knižních vazeb a rozmanitých knihařských výrobků.

Dozvěděla jsem se velké množství informací o dějinách knižní vazby. O vzniku knihy jako takové a jejím zpracování v průběhu všech historických období. Také o původních knihařských materiálech, které se v minulosti používaly. Měla jsem možnost porozumět důležitým historickým návaznostem ve výrobě a zpracování knižních vazeb.

Cílem mé práce bylo zpracovat čitelně všechny důležité informace o knihařském oboru a popsat čím se tento obor zabývá. Chtěla jsem obeznámit čtenáře i s tím, co všechno jsou knihaři schopni vyrobit, jaké jsou jejich možnosti. Ale také nastínit stručný přehled historie knižní vazby a charakteristické prvky všech období. Seznámit čtenáře se všemi důležitými materiály používanými v knihařství v minulosti i v dnešní době. Snažila jsem se popsat pečlivě s pomocí podrobných nákresů technologické postupy vybraných knihařských výrobků. Tak, aby podle nich bylo možné vyrobit nebo zpracovat je v praxi.

V tomto oboru bylo dosud zpracováno velmi málo odborné literatury, ze které je možné čerpat. Věřím, že tento text bude v budoucnu zájemcům o tvůrčí práci tohoto druhu přínosem. Doufám, že tato metodická příručka bude přínosnou pro zájemce v teoretické i praktické rovině. A také že bude zajímavá pro čtenáře různého věku.

Prameny a literatura

- BRADÁČ, Ludvík. *Knihařova technologie*. Praha: Česká grafická unie, 1941.
- DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1987. Polytechnická knihnice (SNTL).
- KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999. ISBN 80-901924-8-3.
- PÁVKOVÁ, Jiřina, Břetislav HOFBAUER, Bedřich HÁJEK, Vlasta HRDLIČKOVÁ a Anna PAVLÍKOVÁ. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 1999. Texty pro distanční studium. ISBN 80-717-8295-5.
- ŠALDA, Jaroslav a Jaroslav SVOBODA. *Přehled polygrafie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.
- ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- VAKRČKA, Alois. *Knihařství*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1975.
- VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.
- *Metodika tvorby eLearningového obsahu*. In: *is.mendelu.cz* [online]. Brno: Mendelova univerzita [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=29216

- PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:daf08cf0-37df-11e4-8e0d-005056827e51>
- STRAKOVÁ, Jana a Arnošt VESELÝ. *Předpoklady úspěchu v práci a v životě: výsledky mezinárodního výzkumu dospělých OECD PIAAC*. Praha: Dům zahraničních spolupráce, 2013. ISBN 978-80-87335-53-6. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:911bddc0-8390-11e5-ac67-005056827e51>

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Škrobové papíry.....	39
Obrázek 2 – Olejové papíry	41
Obrázek 3 – Mramorové papíry	43
Obrázek 4 – Postup nanášení barev při mramorování	43
Obrázek 5 – Papírová dárková taška.....	45
Obrázek 6 – Skládací krabice.....	46
Obrázek 7 – Skládání a vysekávané krabičky	47
Obrázek 8 – Sestavovaná krabice s víkem zvlášť	50
Obrázek 9 – Sestavovaná krabice s víkem společně.....	51
Obrázek 10 – Jednoduchá kazeta	53
Obrázek 11 – Kazety, dózy	56
Obrázky 12–14 – Postup práce – památník	58
Obrázek 15 – Postup práce – památník, šití na tkanice	59
Obrázek 16 – Druhy alb	60
Obrázek 17 – Spojování alb	61
Obrázek 18 – Zdobení alb	63